

URTËSIA

REVISTË FETARE, SHOQËRORE, ARTISTIKE.

BOTIM I SELISË SË SHENJTË TË

KRYEGJYSHATËS BOTËRORE BEKTASHIANE.

NR. 161 / NUMËR SPECIAL / JANAR 2025

Papa i Romës, me Kryeqyshin Botëror Bektashian

FIRMOSET DOKUMENTI MBI VËLLAZËRINË NJERËZORE

(Sipas dokumentit të nënshkruar në Abu Dhabi, 04.02.2019)

DEDE EDMOND BRAHIMAJ: MBËSHTETJA E QEVERISË, NDIHMESE E RËNDËSISHME PËR MISIONIN TONË FETAR E ATDHETAR

DEDE EDMOND BRAHIMAJ: MBËSHTETJA E QEVERISË, NDIHMESE E RËNDËSISHME PËR MISIONIN TONË FETAR E ATDHETAR

(Fjala e Kryeqyjtës Botërore Bektashian, Shqipëri në 95-vjetorin e vendosjes së Kryeqyjtës Botërore Bektashiane në Shqipëri)

Të nderuar miq, të dashur vëllezë! Jua kalonim që na lehtë nderuar në këtë momentin përjetshëm të 95-vjetorit të qytetit të Shqipërisë në Luftën Botërore të Shqipërisë nga ana e shqiptarëve.

Nga jeta bektashiane për konstitucionin tonë të 95-vjetorit të qytetit të Shqipërisë nga ana e shqiptarëve, të cilët në të kaluarën në luftën botërore të Shqipërisë nga ana e shqiptarëve, të cilët në të kaluarën në luftën botërore të Shqipërisë nga ana e shqiptarëve.

www.bektashiane.com

7

FAQE 7

KRYEMINISTRI EDI RAMA: MBËSHTETJE PËR PROJEKTIN E KOMUNITETIT BEKTASHIAN*

KRYEMINISTRI EDI RAMA: MBËSHTETJE PËR PROJEKTIN E KOMUNITETIT BEKTASHIAN*

(Fjala e Kryeministrit Edi Rama, në konferencën jubileare të 95-vjetorit të vendosjes së Kryeqyjtës Botërore në Shqipëri)

Të nderuar miq, të dashur vëllezë! Jua kalonim që na lehtë nderuar në këtë momentin përjetshëm të 95-vjetorit të qytetit të Shqipërisë në Luftën Botërore të Shqipërisë nga ana e shqiptarëve.

www.bektashiane.com

13

FAQE 13

PRINTOHET NË SHTYPSHKRONJËN "URTËSIA BEKTASHIANE"

PËRGATITËN REVISTËN:

-KUJTIM BORIÇI
-NURI ÇUNI
-SHELDIANA JANO
-FERDINAND SAMARXHI
(NDERI I KOMBIT)

FOTOGRAF: NURI ÇUMANI

Kontaktet me redaksinë:

Email: revista.urtesia@yahoo.com

Nr. 161 / Special 2025

BUJAR SPAHIU: BEKTASHIZMI KA DHËNË NJË KONTRIBUT TË ÇMUAR NË HISTORINË E SHQIPËRISË

BUJAR SPAHIU, KRYETARI I KOMUNITETIT MYSLIMAN TË SHQIPËRISË: BEKTASHIZMI KA DHËNË NJË KONTRIBUT TË ÇMUAR NË HISTORINË E SHQIPËRISË

Të nderuar miq, të dashur vëllezë! Jua kalonim që na lehtë nderuar në këtë momentin përjetshëm të 95-vjetorit të qytetit të Shqipërisë në Luftën Botërore të Shqipërisë nga ana e shqiptarëve.

www.bektashiane.com

19

FAQE 19

ILIR KULLA: ËSHTË KOHA QË SHQIPËRIA TË KETË NJË DITË FESTE, ATË TË BASHKËJETESËS FETARE!

ILIR KULLA, STUDIES! ËSHTË KOHA QË SHQIPËRIA TË KETË NJË DITË FESTE, ATË TË BASHKËJETESËS FETARE!

Të nderuar miq, të dashur vëllezë! Jua kalonim që na lehtë nderuar në këtë momentin përjetshëm të 95-vjetorit të qytetit të Shqipërisë në Luftën Botërore të Shqipërisë nga ana e shqiptarëve.

31

I nderuar Kryeqyjtës, e Inderuara kryetare, i nderuari Kryeministër, të nderuar krerë të bashkësive fetare, klerikë, dashamirës, diplomatë! Jemi në 95-vjetorin historik të ardhjes së bektashianëve në Shqipëri. Unë nuk do bëj histori...

FAQE 31

Të dashur baballarë, Të nderuar ambasadorë! Me lejoni që, në emër të Komunitetit Mysliman të Shqipërisë, t'ju përshëndes dhe t'ju shpreh urimet më të përzemërta për këtë përvjetor të rëndësishëm, 95-vjetorin e themelimit të Kryeqyjtës Botërore Bektashiane.

Në brendësi:

IMZOT ARJAN DODAJ, ARQIPESHKVI MITROPOLIT I TIRANËS DHE DURRËSIT: VLERA BEKTASHIANE I PËRKASIN KOMBIT TONË DHE AQ SHUMË KANË NEVOJË TË RIZGJOHEN E RITHEKSOHEN MË TEJ!

I nderuar Haxhi Dede Edmond Brahimaj, i dashur Baba Mondi! Faleminderit që vëllazërisht në emër të komunitetit të paqhtë Bektashi na ke ftuar për këtë përvjetor së bashku! I nderuar z. Kryeministër Edi Rama, e nderuar zonja Kryetare e parlamentit Elisa Spiropali, i nderuar Kryetar i Bashkisë z. Erion Veliaj...

FAQE 22-23

IKONOM, AT ALEKS NDONI: NË HARMONI E BASHKËJETESË, TË SJELLM FJALËN E ZOTIT TE POPULLI YNË!

Shenjtëria Juaj, Haxhi Dede Baba, Edmond Brahimaj, ju falënderoj që e hapët aktivitetin tuaj sot duke na respektuar dhe mbajtur zi për ndarjen nga jeta të Fortlurturisë sonë, Kryepeshkopit të Tiranës, Durrësit dhe gjithë Shqipërisë, Imzot Anastasi! I Përvjetshëm Qoftë kujtimi i Tij. Të nderuar të pranishëm, Kryeministri i Shqipërisë, Z. Edi Rama; Kryetare e Kuvendit, Znj. Spiropali...

FAQE 24-25

16 JANAR 2025. PAPA I ROMËS, PRET NË VATIKAN, KRYEGJYSHIN BOTËROR BEKTASHIAN, HAXHI DEDE BABA, EDMOND BRAHIMAJ

Ferdinand SAMARXHI

16 Janar 2025. Një simfoni hyjnzuesë, vegim që të shtie thellë në historinë e gjenezës së Galileës së madhe të kombeve, gjenezës sonë të ndritur. Përballë nesh Vatikani, konturet e tij. Kështjellë ngazëlyese e historisë së njerëzimit. Ne do ta vizitonim atë, do të ecnim nëpër rrugët dhe do të hynim në zemrën...

FAQE 34-41

Merrnin pjesë dhe Kryeministri Edi Rama; Kryetarja e Kuvendit, Z. Elisa Spiropali; Kryegjyshi Botëror Bektashian, Haxhi Dede Baba, Edmond Brahimaj, klerikë e besimtarë bektashi nga Kosova, Republika e Maqedonisë së Veriut, Mali i Zi, përfaqësues të besimeve fetarë në Shqipëri, teologë, intelektualë

PËRKUJTOHET NË SALLËN E TEATRIT TË OPERAS E BALETIT, NË TIRANË, 95-VJETORI I ARDHJES SË KRYEGJYSHATËS BOTËRORE BEKTASHIANE, NË SHQIPËRI

Nga Kujtim BORIÇI

Kryeministri Edi Rama & Kryegjyshi Botëror i Bektashinjve, Dede Edmond Brahimaj

AKTIVITETI

Përkujtimi i 95-vjetorit të ardhjes së Kryegjyshit Botëror Sali Njazi Dede, nga Turqia në Shqipëri (më 28 janar 1930) dhe vendosja e Selisë së Shenjtë Botërore në Tiranë, të shtunën më 25 janar 2025 në sallën e Teatrit të Operës dhe Baletit në Tiranë, ishte një ngjarje e shënuar për bektashinjtë e shumë më gjerë. Në këtë aktivitet, organizuar

nga Selia e Shenjtë, morën pjesë dhe Kryeministri i Shqipërisë, z. Edi Rama, Kryetarja e Kuvendit, znj. Elisa Spiropali, klerikë e besimtarë bektashi nga Kosova, Republika e Maqedonisë së Veriut, Mali i Zi, krerët e besimeve fetare në Shqipëri, teologë, intelektualë etj. Kryegjyshi Botëror Bektashian, Shenjtëria e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, pasi falënderoi drejtuesit e lartë shtetëror për pjesëmarrjen në këtë përvjetor, nëpërmjet dokumenteve, bëri

[VIJON NË FAQEN 6 >>](#)

Klerikë, pjesëmarrës në aktivitet

një ekspozitë të rrugëtimit të besimit të paqtë bektashian, ndërsa Kryeministri Edi Rama, në fjalën e tij, vlerësoi rolin fetar e atdhetar të bektashizmit, sidomos gjatë periudhës që Selia e Shenjtë u vendos në Shqipëri, duke konfirmuar mbështetjen e plotë të qeverisë, për një status së ri të komunitetit bektashian, duke evidentuar dhe përparësitë e të mirat që sjell ky projekt.

Folën gjithashtu dhe Kryetari i Komunitetit Mysliman të Shqipërisë, Bujar Spahiu; Arqipeshkvi Mitropolit, Imzot Arjan Dodaj; Ikonom Aleks Ndoni; Pastor Ergest Biti; Profesor Ardit Bida dhe studiuesi Ilir Kulla. Aktiviteti u moderua nga Ferdinand Samarxhi, 'Nderi i Kombit', i cili është dhe autor i dokumentarit që u ndoq nga të pranishmit në fillim të aktivitetit.

Moderatori, Ferdinand Samarxhi, Dede Edmond Brahimaj me përfaqësues të komuniteteve fetarë.

Dede Edmond Brahimaj duke përshëndetur në konferencë

DEDE EDMOND BRAHIMAJ: MBËSHTETJA E QEVERISË, NDIHMESE E RËNDËSISHME PËR MISIONIN TONË FETAR E ATDHETAR

(Fjala e Kryegjyshit Botëror Bektashian, Shenjtërisë së Tij, Haxhi Dede Baba, Edmond Brahimaj në 95-vjetorin e vendosjes së Kryegjyshit Botëror Bektashian në Shqipëri)

Të nderuar miq, të dashur vëllezër! Ju falënderoj që na keni nderuar në këtë ceremoni përkujtimore të 95-vjetorit të njohjes juridike të vendosjes së Urdhrit Bektashian në Shqipëri nga ana e shtetit shqiptar.

Ngjarja historike për komunitetin tonë e 95 viteve më parë ka shënuar njërën nga arritjet më të rëndësishme të reformës së kulteve, të iniciuar në Shqipëri nga Qeveria mbretërore në vitin 1929, vit kur në Shqipëri u kryen tri kongrese të komuniteteve fetare:

VIJON NË FAQEN 8 >>>

Kryeministri Edi Rama; Kryegjyshi, Dede Edmond Brahimaj;; Kryeparlamentarja, Elisa Spiropali dhe Kryebashkiaku i Tiranës, Erion Veliaj.

Kongresi II Pan-ortodoks Shqiptar, i mbajtur në muajin qershor në Korçë;

Kongresi i Komunitetit Mysliman "sunit", i mbajtur në muajin korrik në Tiranë;

Dhe: Kongresi III i Bektashinjve, i mbajtur në muajin shtator në teqenë e Turanit në Korçë, i cili vinte pas Kongresit të parë, të mbajtur më 1921 në teqenë e Prishtës (Skrapar), dhe Kongresit të dytë, të mbajtur më 1924 në teqenë Hajdarie (Gjirokastër). Në Kongresin e tretë u krye reformimi i Urdhrit Bektashian, duke u shpallur mëvetësia e tij si besim më vete, u miratua Statuti i komunitetit, si dhe u mor vendimi për vendosjen e Qendrës së Kryegjyshatës Botërore Bektashiane në

Shqipëri.

Më 28 janar të vitit 1930, Kryegjyshi Botëror i kohës, Sali Njazi Dede, erdhi në Shqipëri dhe u prit me një ceremoni madhështore në Korçë. Me ardhjen e tij, po atë vit, vendimet e Kongresit tonë të tretë dhe Statuti i miratuar aty, u njohën nga Qeveria mbretërore e Shqipërisë. Duke respektuar vullnetin e klerikëve bektashinj, në mars të atij viti (1930) Qeveria mbretërore me dekret të veçantë e emëroi Sali Njazi Dedenë “Kryegjysh Botëror të Bektashinjve”, në gusht të po atij viti caktoi qendrën e Kryegjyshatës Botërore Bektashiane në teqenë e Turanit (Korçë), ndërsa një vit më pas, me Vendimin nr. 659 të datës 02.08.1930, vendosjen në Tiranë të Selisë

së Shenjtë Botërore të Urdhrit Bektashian.

Bën përshtypje përcjellja pozitive që u është bërë këtyre ngjarjeve historike në shtypin e asaj kohe, duke filluar nga artikulli redaksional i Gazetës së Korçës “Bektashinjtë një element i dobishëm për Shqipërinë”, dhe me radhë. Me vlerësime shkruan në atë kohë për reformën e bektashizms në Shqipëri emra autoritarë të elitës intelektuale të kohës, si Mid’hat Frashëri, Dhimitër Falo, Ibrahim Themo e të tjerë. Ngjarjet në fjalë i tërhoqën vëmendjen edhe albanologut gjerman, studiuesit të historisë Franz Babinger. Pikërisht në atë kohë z. Babinger vizitoi bektashinjtë e Krujës, “një qytet mysliiman pa xhamira”, siç e ka njoftuar, qëndroi në teqenë

Duke shoqëruar Himnin Kombëtar

“Më 28 janar të vitit 1930, Kryegjyshi Botëror i kohës, Sali Njazi Dede, erdhi në Shqipëri dhe u prit me një ceremoni madhështore në Korçë. Me ardhjen e tij, po atë vit, vendimet e Kongresit tonë të tretë dhe Statuti i miratuar aty u njohën nga Qeveria mbretërore e Shqipërisë. Duke respektuar vullnetin e klerikëve bektashinj, në mars të atij viti (1930) Qeveria mbretërore me dekret të veçantë e emëroi Sali Njazi Dedenë “Kryegjysh Botëror të Bektashinjve”, në gusht të po atij viti caktoi qendrën e Kryegjyshit Botëror Bektashianë në teqenë e Turanit (Korçë), ndërsa një vit më pas, me Vendimin nr. 659 të datës 02.08.1930, vendosjen në Tiranë të Selisë së Shenjtë Botërore të Urdhrit Bektashian.”

e Krujës, bëri të njohur me dervishët, përshkroi “tarikatin e bektashive” dhe zakonet e tyre duke u kujdesur t’i vishte ato, si shumë nga studiuesit e huaj, edhe me njëfarë “misteri”.

Një përcjellje e tillë pozitive e reformës së bektashizms, 95 vite më parë, është dëshmi se vendosja e Qendrës së Kryegjyshit Botëror Bektashianë në Shqipëri, nuk

ishte një akt juridik aksidental, as artificial. Shoqëria shqiptare e njihte mirë bektashizmen, ia kishte provuar asaj vlerat. Veç rrethanave historike, shqiptarët i kishte gatitur për në rrugën e bektashizms Naimi me Mësimet e tij, që vlejnin për të gjitha moshat: nga fëmijët deri tek elitat. Me veprën “Mësimet e Bektashinjve” ai ua kishte përshkruar shqiptarëve besimin

e bektashinjve si një udhë të gjerë, në të cilën bën dritë urtësia, vëllazëria, miqësia, dashuria, njerëzia dhe gjithë mirësitë. Më njërën anë, sipas Naimit, kjo rrugë ka lulet e diturisë, më anën tjetër ka lulet e së vërtetës. Pa dituri e pa të vërtetë, dhe sidomos pa vëllazëri, mësonte ai, nuk mund të bëhet njeriu bektashi

[VIJON NË FAQEN 10 >>](#)

Dede Edmond Brahimaj, duke folur në konferencë.

<< VIJON NGA FAQJA 9

i vërtetë. Ne as sot nuk do të mundnim t'i formulonim më mirë e më bukur se Naimi ynë-Naimi i të gjithëve neve— këto parime të besimit tonë.

Për këtë arsye, do të më lejoni që në këtë përshëndetje të kësaj ceremonie përkujtimore, të mos zgjatem me parashtrime më të stërholluara mbi besimin tonë,

për të cilin kanë shkruar dhe folur njohës të tij të denjë për besim. Eqrem bej Vlora dhe Mehdi Frashëri, të përmendur për studimet e tyre mbi traditën bektashiane, qenë burra që u takuan nga afër me bektashizmen, të cilën e kuptuan dhe e trajtuan drejt, pa e veshur me “mistere”(në thonjëza). E përsërisim ndër thonjëza fjalën “mistere” sepse, sidomos në studime

të të huajve mbi Urdhrin tonë, ndodh të flitet edhe për “mistere” të tilla. Në kuvendimet me të huaj, ne përsërisim shpesh që besimi bektashian, si të gjitha besimet monoteiste, si dhe vetë islami në përgjithësi, sigurisht, që ka edhe mistikën e vet. U rekomandojmë, për shembull, të lexojnë një vepër madhore, trashëgim nga njëri prej mësuesve tanë me emër të nderuar, Baba Rexhebit, me titull “Misticizma islame dhe bektashizma”, tanimë edhe në botimin anglisht. Po kështu, edhe prej veprës “Bektashinjtë shqiptarë.....” të albanologut Robert Elsie, mik i ndjerë i komunitetit tonë,— vepër që edhe z. Kryeministër e ka rekomanduar, — lexuesit mund të pasurohen me informacione të vyera.

Për ç’i takon historisë së bektashizmes, dhe veçanërisht të Urdhrit Bektashian në Shqipëri, kam bindjen që ne në kohën tonë kemi ndjekur rrugën e duhur: duke ftuar për të folur në veprimtaritë tona shkencore, por edhe në ato përkujtimore si kjo, historianët. Kështu po veprojmë edhe sot, dhe ne u falemi nderit historianëve që na kanë nderuar për të folur këtu. Historia është shkencë dhe fjala e historianëve është fjalë e shkencës. Kur besimi ynë pajton me fjalën e shkencës, është rast fatlum i dhënë prej Zotit. Por, edhe kur fjala e

Kryebashkiaku i Tiranës, Erion Veliaj dhe Kryegjyshi Botëror, Dede Edmond Brahimaj.

shkencës mund të mos pajtojë me besimin tonë, ne duhet të mësohemi ta respektojmë autonominë e shkencave.

E vetmja “ndërhyrje historike”, po e quajmë kështu, që duam të bëjmë në këtë përshëndetje është një përkujtim, të cilin e ndiejmë detyrë në ceremoni si kjo, i kontributit atdhetar të bektashinjve shqiptarë. Në të gjitha rrethanat e vështira – për të mos thënë të mbrapshta – të Shqipërisë sonë, bektashinjtë shqiptarë iu vunë Shqipërisë në shërbim, deri duke luftuar e duke u flijuar për të: që nga Lëvizja e Rilindjes kombëtare me Abdyl Frashërin dhe vëllezërit e tij me emra të mëdhenj, deri te Pavarësia e Shqipërisë me Ismail Qemalin

dhe të tjera figura historike që nënshkruan me emrat e tyre aktin e shpalljes së Pavarësisë. Ata vazhduan kontributin e tyre dhe pas shpalljes së Pavarësisë, e cila vazhdoi edhe gjatë Luftës së Dytë Botërore deri në çlirimin e vendit, duke mos u ndalur deri në momentin e ndalimit të fesë në vend.

Me shumë rëndësi është të përkujtojmë sot Dedelerët që kanë udhëhequr Kryegjyshatën Botërore Bektashiane në Shqipëri, që me ardhjen për herë të parë të Sali Njazi Dede Kryegjysh me shtetësi Shqiptare i cili hapi Qendrën Botërore dhe bëri organizimin e bektashinjve, duke ruajtur marrëdhëniet me të gjithë botën, ra dëshmor i atdheut më 28.11.1941, duke mos

pranuar pushtimin e Shqipërisë nga Italia. Pas vrasjes së tij, në krye të bektashizmit u zgjodh Ali Riza Dede, fill pas tij, Xhaferr Sadik Dede, Dede Kamber Prishta, i cili u persekutua dhe internua deri në kalimin nga jeta në burg në komunizëm, mandej Abaz Ilmi Dede, i cili kaloi nga jeta për të ruajtur dritën e bektashizmit të papërlyer. Dede Ahmet Myftari, në një kohë shumë të vështirë të diktaturës arriti të mbajë ndezur dritën e besimit bektashian. Edhe pse të persekutuar dhe internuar në fshatrat e Mallakastrës, deri në 1980 me kalimin e tij nga jeta i la dekretin e Shenjtë Dede Reshat Bardhit, i cili me shumë mundime i rezistoi sistemit

VIJON NË FAQEN 12 >>

Takim me pjesëmarrës në konferencë.

komunist dhe arriti të ringrejë nga hiçi Kryegjyshatën dhe të gjitha teqetë e tyrbet anembanë Shqipërisë.

Pikërisht për figura me kontribute të tilla, që këtu i përmenda vetëm kalimthi, na ka qëlluar që vizitorë të brezit të ri në Selinë tonë të Shenjtë të bëjnë pyetjen: “Ishin atdhetarë sepse ishin bektashinj? Apo ishin bektashinj sepse ishin atdhetarë?”

Është një pyetje që, me shumë gjasë, bëhet edhe për figura atdhetarësh me kontribute të dalluara atdhetarie të komuniteteve të tjera fetare në Shqipëri. Vizitorëve tanë, që mund t’u përkasin besimeve të ndryshme, ne ua shpjegojmë këtë mrekulli të Zotit me njërin nga mësimet e Naimit: “Bektashitë duanë si shpirtin e tyre dhe të tjerë myslimanë e të krishterë dhe shkojnë mir’ e bukurë me gjithë njerëzinë. Po më shumë duan mëmëdhenë edhe mëmëdhetarëtë, dhe kjo është më e mirë nga gjithë të miratë”.

Të nderuar miq, të dashur vëllezër! Ne e përkujtojmë këtë përvjetor të shenjtë nën dy shenja të mbara të fillimit të këtij viti. Nga njëra anë, takimi ynë historik me Shenjtërinë e Tij, Papën Françesk, në një kuvendim vëllazëror që pati për kryefjalë paqen dhe harmoninë mes besimeve. Nga ana tjetër, përrurimi i fillimit të detyrës nga Presidenti i ri i Shteteve të Bashkuara të Amerikës, z. Donald Trump, në fjalimin përrurues të të cilit paqja dhe harmonia midis popujve të botës qenë gjithashtu fjalë kryesore. Për komunitetin tonë bektashian, kryefjalë të tilla, ne i konsiderojmë mesazhe të shenjta, të dërguara nga Zoti. Ne shpresojmë që një vit i filluar nën këto shenja të jetë edhe vit i përmbushjes, i plotësimit të një domosdoje të hershme të Komunitetit tonë: stabilizimit të statusit juridik ndërkombëtar të Urdhrit Bektashian dhe Kryegjyshatës Botërore të tij. Ne i shprehim mirënjohjen

tonë qeverisë shqiptare dhe personalisht kreut të saj, z. Edi Rama, që është treguar i vëmendshëm e i ndjeshëm ndaj kësaj domosdoje, duke ofruar mundësi për një zgjidhje sa më të përshtatshme për statusin në fjalë. Stabilizimi i mundshëm i një statusi juridik ndërkombëtar të Urdhrit Bektashian dhe të Kryegjyshatës Botërore të tij, do të kuptohej prej nesh jo vetëm si një dëshmi më shumë mirëkuptimi nga ana e shtetit shqiptar ndaj komunitetit tonë, por edhe si një faktor i ri për forcimin e mirëkuptimit e të harmonisë mes komunitetit tonë dhe komuniteteve të tjera fetare në Shqipëri e në botë. Madje, për forcimin e mirëkuptimit e të harmonisë, edhe me një tjetër komunitet, të cilin ndodh ta harrojmë, atë të jobesimtarëve, komunitet të cilin ne gjithashtu, e respektojmë, sikundër presim edhe prej tij respekt të ndërsjellë. Zoti na bekoftë të gjithëve! Amin!

Kryeministri Edi Rama, duke përshëndetur.

KRYEMINISTRI EDI RAMA: MBËSHTETJE PËR PROJEKTIN E KOMUNITETIT BEKTASHIAN*

(Fjala e Kryeministrit Edi Rama, në konferencën jubilarë të 95-vjetorit të vendosjes së Kryegjyshit Botëror në Shqipëri)

Të nderuar miq, më lejoni në fillimisht që t'i bashkohem dhe unë shprehjes së keqardhjes për ndarjen nga jeta të kryepeshkopit Janullatos dhe duke uruar që të prehet në paqe u përcjell ngushëllimet e mia të gjithë bashkëpunëtorëve të tij dhe anëtarëve të komunitetit të besimtarëve ortodoksë.

Fort i nderuar, Kryegjyshi Botëror i Bektashinjve, të nderuar klerikë të pranishëm, për mua është një privilegj që të marr fjalën

në këtë përvjetor jubilar të krijimit të qendrës botërore të bektashinjve në Shqipëri dhe të përcjell qoftë shprehjen e admirimit për rolin e bektashinjve shqiptarë në zgjimin e ndërgjegjes kombëtare dhe përpjekjen shqiptare për pavarësi, qoftë edhe shprehjen e solidaritetit për vështirësitë gjithnjë e më të mëdha unike në llojin e tyre, me të cilat përballen në ditët tona ata që sot e gjithë ditën mbajnë ndezur flakën e këtij besimi.

E mora këtu me vete sot këtë libër posaçërisht voluminoz të një studiuesi të

VIJON NË FAQEN 14 >>>

<< VIJON NGA FAQJA 13

mirënjohur, i huaj por i dashuruar me Shqipërinë dhe me shqiptarët, Robert Elsie i cili edhe varrin kërkoi ta kishte në Shqipëri dhe u sugjeroj t'i hedhin një sy të gjithë ata që do të duan të shprehen për idenë e dhënies së një statusi sovraniteti selisë së Kryegjyshit të botërore të bektashinjve, sepse këtu në këtë përmbledhje shumë të detajuar të kësaj historie shqiptare, do të gjejnë të gjitha arsyet e shëndetshme për pse-në e kësaj ideje dhe çdo shqiptar, pavarësisht në beson në Zot apo nuk beson në Zot, pavarësisht nëse është mysliman, i krishterë apo bektashi po e po. Nëse është sadopak patriot, do ta ketë të pamundur të mos mallëngjehet nga historia e jashtëzakonshme e përpjekjeve, dhembjeve, sakrificave për mëmëdheun që e bëjnë bektashizmin një pasuri të paçmueshme të trashëgimisë sonë historike dhe kulturore.

Bektashizmi është një monument i gjallë kulture që duhet të mbrohet medoemos nga shteti dhe nga populli shqiptar dhe këto mund t'i them pa gajlen më të vogël sepse në këtë rast shqyr Zotit nuk jam bektashi dhe nuk mund të më akuzojë njeri që po bëj diçka në favor të një pale. Bektashinjtë nuk janë palë. Rruga e mundimshme e bektashinjve shqiptarë është një rrugë unikalë, mistike, tolerance dhe uniteti e cila mishërohet në fjalët e poetit tonë kombëtar Naim Frashëri. "Nuk vetëm në mes tyre po edhe me gjithë njerëzinë, bektashinjtë janë vëllezër në shpirt, duan si shpirtin e tyre dhe të tjerët myslimanë e të krishterë dhe shkojnë mirë e bukur me të gjithë njerëzinë, po më shumë duan mëmëdheun dhe mëmëdhetarët që kjo është më e mira nga të gjitha të mirat".

Dhe për Naimin bektashizmi është një vlerë e posaçme kombëtare se nuk sheh dallim midis myslimanit dhe të krishterit, sepse të gjithë janë një në sytë e Zotit. Bektashizmi është një traditë shpirtërore që e ka ndikuar thellë pëlhurën kulturore, fetare dhe shoqërore të Ballkanit, të Anadollit po e po, por edhe më gjerë, por mbi të gjitha ai ka ndikuar pa zëvendësueshmërisht në mbrojtjen e identitetit tonë kombëtar, në mësimin e gjuhës shqipe dhe në themelet e rezistencës për pavarësi kombëtare të shqiptarëve, natyrisht jo në mënyrë ekskluzive por krah për krah me komunitetin mysliman dhe krah për krah edhe me përfaqësues legjendarë të komunitetit ortodoks apo të atij katolik.

Nga e majta: Kryeparlamentarja Spiropali, Kryemistri Rama, Dede Edmond Brahimaj

Me rrënjët në tokën shumë pjellore të misticizmit islam bektashizmi nuk është thjesht një komunitet, një sekt fetar por është një dritë udhëzuese që shkon përtej kufijve të besimit duke ofruar një mesazh të paepur dashurie, dhembshurie dhe largpamësie dhe çka e bën unikal në llojin e vet është se brenda këtij mesazhi në mënyrë të pa ekuivok te largpamësia bektashizmi ka dhe atdhedashurinë.

Frymën e parë bektashianët e morën në shekullin XIII, shumë larg Shqipërisë përmes themeluesit të tyre Haxhi Bektash Veliut, një mistik dhe një filozof mësimet e së cilit nënvizonin përmasat e brendshme të besimit. Por ama sot e gjithë ditën qasja e bektashizmit ndaj hyjnore dhe humanes mbetet një çelës i sigurt komunikimi me Krijuesin dhe me veten, përmes një porte që është e gjerë dhe siç ishin teqetë qysh në krye të herës, është e hapur për të gjithë, bektashinj ose jo. Besimtar, ose jo. Ku zemra vlen mbi dogmën, shpirti vlen mbi ritualin dhe uniteti vlen mbi ndarjen.

Bektashizmi nuk erdhi në Shqipëri me ushtarë. Nuk erdhi të futet mes shqiptarëve me forcën e shpatës. Bektashizmi erdhi me zemër, me dashuri, me një mesazh që është rrëqethës për nga thjeshtësia e vet. Zoti nuk është në xhami, Zoti nuk është në

kishë, Zoti nuk është në teqe, Zoti është në zemër. Kështu në shekullin XV e XVI bektashinjtë u vendosën dhe në trojet tona duke na sjellë jo vetëm një besim të ri në këto anë, por një mënyrë të re jetese dhe në këtë libër është e jashtëzakonshme të shohësh sesi teqetë ishin si shtëpi të hapura për të gjithë, ku myslimanë, të krishterë, apo ata që nuk besonin në asgjë takoheshin dhe ishin të gjithë barabartësisht të mirëpritur dhe ku për vetë bektashinjtë nuk kishte asnjë trajtim të veçantë, ndryshe nga të tjerët.

Dhe pastaj kur nisi të agojë drita e rilindjes sonë kombëtare teqetë u bënë shkollat shqipe. Nëse sot ne flasim shqip dhe nëse sot alfabeti ynë është latin, nuk është grek, nuk është skllav, por është latin, kjo i detyrohet ndër të tjera dhe të tjerëve në mënyrë shumë të posaçme teqeve ku baballarët krijuan një rrjet të tërë të përcjelljes së alfabetit dhe të mësimi të shkrimit dhe të këndimit në gjuhën shqipe dhe ku u farkëtua një pjesë e mirë e shpirtit tonë kombëtar i cili u bë pastaj bartësi i idesë dhe i forcës për shpalljen e pavarësisë.

Dhe mos e harrojmë dhe të mos e harrojmë askush kur flasin pa ditur se çfarë flasin që Shqipëria është jo vetëm i vetmi vend në botë ku bektashinjtë njihen zyrtarisht falë përpjekjeve të kohëve të fundit të Baba Mondit, ka njohje në Kosovë dhe Maqedoninë e Veriut ndër shqiptarët, por Shqipëria është vendi i përcaktuar prej tyre dhe e përsëris kush flet duhet t'i marrë disa informacione nga historia. Ka një arsye në histori pse ata erdhën këtu dhe ka një arsye në histori pse këtu u bë trualli i mbijetesës së një komuniteti fetar që përndryshe do ishte zhdukur dhe ky nuk është thjeshtë një fakt historik, ky mund të jetë një fakt historik për autorin e librit. Ky mund të jetë një fakt historik për gjithë ata që merren me fetë dhe fenë në gjithë botën. Për shqiptarët ky është një testament kombëtar. Është testamenti i një fuqie që nuk vjen nga ndarjet për shkak se ne jemi të ndryshëm, por vjen nga uniteti i të ndryshmëve për shkak se ne jemi njëloj, shqiptarë.

Roberti Elsie në këtë libër të jashtëzakonshëm e përshkruan bektashizmin si thesar shpirtëror të shqiptarëve dhe ashtu është. Është një thesar shpirtëror jo vetëm për bektashinjtë, është një thesar shpirtëror edhe për myslimanët, edhe për

“Kryeministri Edi Rama: Fort i nderuar, Kryegjyshi Botëror i Bektashinjtë, të nderuar klerikë të pranishëm, për mua është një privilegj që të marr fjalën në këtë përvjetor jubilar të krijimit të qendrës botërore të bektashinjtë në Shqipëri dhe të përcjell qoftë shprehjen e admirimit për rolin e bektashinjtë shqiptarë në zgjimin e ndërgjegjes kombëtare dhe përpjekjen shqiptare për pavarësi, qoftë edhe shprehjen e solidaritetit për vështirësitë gjithnjë e më të mëdha unike në llojin e tyre, me të cilat përballen në ditët tona ata që sot e gjithë ditën mbajnë ndezur flakën e këtij besimi”.

katolikët, edhe për ortodoksët, edhe për protestantët, edhe për çdokënd tjetër pavarësisht se s'beson fare në Zot por që i thotë vetes shqiptar.

Të gjithë të tjerët janë me shumë vëllezër dhe me shumë motra nga një cep i globit në një cep tjetër. Bektashinjtë janë vetëm dhe nëse erdhën këtu 95 vjet më parë si jetimë të një perandorie që iu tregoi derë, bektashizmi këtu nuk mund të vdesë si një jetim që shqiptarët t'i tregojnë rrugën sepse do të ishte vrasja me duart tona, të të gjithëve ne të një vlere shpirtërore që siç është brenda nesh sot duhet t'i përcillet brezave jo vetëm në emër të një komuniteti fetar e përsëris, por ne emër të një historie shqiptare dhe Robert Elsie thotë: bektashizmi është një fenomen unik që i kanë ndihmuar shqiptarët të ruajnë identitetin e tyre në një botë të ndarë dhe kjo është mëse e vërtetë. Dhe të shumtë janë studiuesit dhe në mënyrë të përmbledhur mendimet e tyre janë këtu, që theksojnë që roli i bektashizmit është roli i gardianit të kulturës dhe gjuhës sonë në histori.

Ndërsa Ismail Kadare e ka qarë. Ismail Kadare nuk ishte një besimtar bektashi. Bektashizmi, shkruan ai, ka qenë ura mes tokës dhe qiellit për shqiptarët. Ai ka qenë vendi ku identiteti ynë kombëtar ka mbijetuar përmes filozofisë së dashurisë dhe të bashkimit. Këto dhe miliona fjalë të tjera të mbledhura me respekt dhe dashuri të madhe për bektashinjtë shqiptar nga Robert Elsie nuk janë

poezi, nuk janë letërsi, nuk janë as thjesht histori, janë thirrje. Janë thirrje për ta shpëtuar këtë thesar të gjallë që kërcënohet nga zhdukja.

Ne sot jemi këtu në 95-vjetorin e Kryegjyshit Botërore. Numërojmë baballarët e teqeve sesa janë. Pse janë kaq pak? Dhe pyetja nuk është pse janë kaq pak sot, pyetja është me çfarë verbërie, me çfarë pashpirtësie ne do të qëndrojmë duarkryq dëshmitarë këtu në 10-vjetorin të jenë më pak, në 105 vjetorin të kenë mbetur fare pak dhe në 110 vjetorin të jenë histori e së shkuarës dhe ai Odeoni atje të kthehet në një muze të një komuniteti që “Na ishte seç na ishte, kur ishte por nuk është më”. Mund t'ia lejojmë ne vetes këtë?

Prandaj kjo është thirrje, gjithë kjo histori flas jo fjala ime, thirrje për të mos ta lënë bektashizmin të shkrihet dhe të shuhet sepse e përsëris, nuk shkrihet dhe nuk shuhet kurrë komuniteti mysliman; është shumë i fortë, është shumë i madh dhe është pjesë e një bashkësie 1,5 miliard në mos gabohem. Pra, mjafton të shohësh kush dhe si i ndërton xhamitë, mjafton të shohësh këtë.

Komunitete të tjera bujare nga gjithë kjo botë myslimane, donatorë zemërgjerë etj. Nuk ka nevojë komuniteti mysliman të mendojë se nesër mund të jetë inekzistent. Natyrisht ka plot sfida. Nuk shuhet kurrë komuniteti katolik, as ai ortodoks ndërkohë që ky komunitet është në rrugën e shuarjes miqtë e mi,

nuk është parashikim, kjo është diçka që po ndodh para syve tanë.

Prandaj, historia e bektashinjve është në vetvete thirrja imponuese për t'i dhënë selisë së Kryegjyshit Botërore, përmes një statusi të ngjashëm me atë të Vatikanit, fuqinë e një embleme e cila nuk do të përçajë askënd, e cila nuk do të kërcënojë askënd, e cila nuk do të vërë në diskutim sovranitetin territorial, integritetin territorial të Republikës së Shqipërisë, se çfarë nuk dëgjon njeriu nga shqiptet dhe shqiptot kur i shkon mendja të bëjnë ndonjë gjë të re apo të bëjnë ndonjë punë që të tjerët nuk e kanë bërë. Jo.

Shqipëria është shtet unitar, do të thotë nuk është shtet federal. Edhe Italia është shtet unitar, nuk është shtet federal por i ka nja 3 realitete brenda saj me statute të tilla. Ashtu sikundër, komunitetet e tjera fetare jo vetëm nuk kanë asnjë arsye të shqetësohen nga ky trajtim i veçantë sepse ky nuk është trajtim i veçantë i një komuniteti fetar në vetvete. Ky është trajtimi i merituar i një komuniteti që e ka qendrën botërore në Shqipëri. Të tjerët do ta kishin shpikur edhe po të mos ta kishin, ne e kemi dhe jemi gati që ta lëmë të vdesë. Një emblemë e tillë i jep Shqipërisë edhe më shumë dritë, dritë të vëmendjes dhe të respektit si shembull i asaj harmonie aq shumë të bekuar dhe aq shumë të kërkuar sot në mbarë botën të cilën Papa Françesku, kur erdhi këtu dhe e pa me sytë e tij, e pagëzoi si shembullin e një vëllazërie fetare për mbarë botën.

E pra, nëse ne jemi një shembull i një vëllazërie fetare për mbarë botën, a ka gjë më të mirëseardhur për të gjitha komunitetet fetare sesa bektashinjtë të kenë këtë emblemë që do të thithë këtu shumë më tepër njerëz nga mbarë bota dhe kur të vijnë do shohin sesi jetojnë së bashku në harmoni kishat dhe xhamitë.

“Mos shiko fenë e tjetrit, shiko zemrën e tij” na këshillon profeti Muhammed, paqja e Zotit qoftë mbi të dhe në këto fjalë të një thjeshtësie madhështore qëndron thelbi, është thelbi i kësaj dite këtu, është thelbi i gjithë atyre që dolën këtu dhe folën që i shtyu këtu të flasin dhe pavarësisht se të gjitha këto fjalë që ne flasim këtu si të ftuar janë fjalë protokollare sipas pozicioneve nuk është aspak e vështirë që të ndjesh në tonin e të gjithë klerikëve të tjerë një respekt të veçantë. Pse?

Nuk është respekti i klerikut ndaj klerikut por është respekti i shqiptarëve ndaj shqiptarëve, për

shqiptarët. Nuk kemi çfarë të diskutojmë fare sepse të gjithë klerikët e tjerë, e thashë, përfaqësues legjendarë të komuniteteve të tjera në të gjitha përpjekjet për gjuhën shqipe, për pavarësinë e Shqipërisë e me radhë ishin atje si shqiptarë ndërsa bektashinjtë edhe si bektashinj.

Duke sjellë fjalët e profetit, paqja e Zotit qoftë mbi të unë besoj se pikërisht “Mos shiko fenë e tjetrit, shiko zemrën e tij” është dhe deviza me të cilën shqiptarët dhe Shqipëria duhet ta mbrojnë dhe ta forcojnë vetveten në kushtet e një bote ku dalja mendsh po bëhet sëmundje kronike në grup e këtij shekulli.

Luajnë mendsh grupe, luajnë mend tufa njerëzish, luajnë mendsh shtete por ne nuk kemi luksin të luajmë mendsh se jemi dhe shumë pak dhe ashtu si dikur, në agimin e rilindjes kombëtare, teqetë nuk ishin, e thashë, entitete ekskluzive të një komuniteti fetar por ishin qendërza lokale të dialogut, të harmonisë, të vëllazërisë mes atyre shqiptarëve që gjendeshin rreth e rrotull atje pavarësisht besimeve, ashtu Kryegjyshata Botërore e Bektashinjve mund të transformohet në një realitet shqiptar ndërkombëtarisht tërheqës ku njerëzit e çdo feje dhe kombësie, ndër plot nga ata që vijnë dhe do vijnë gjithmonë e më shumë në Shqipëri të mund të hyjnë në portën e hapur të një shteti simbolik, pa mure, pa polici, pa ushtri, pa taksa apotribute të tjera por një seli, një shtet shpirtëror që e pret çdo vizitor me devizën “Ne nuk jemi këtu për të ndarë, ne jemi këtu për të bashkuar” dhe natyrisht, kjo patjetër që do t'i japë edhe këtij komuniteti mundësinë të mbijetojë sepse patjetër që do t'i shtohen ndjekësit, patjetër që do t'i shtohen simpatizantët, patjetër do të gjendjen njerëzit, grupet, entet që nuk do t'i lënë pa pasardhës këta baballarë këtu, nuk do t'i lënë pa frymë bektashizmi teqetë, nuk do t'i lënë zona të tëra të Shqipërisë të shikoni hartën këtu sesi kanë qenë të shpërndara dhe sesi janë sakatuar nga lloj lloj duarsh dhe jo vetëm nga komunistët që të jemi të qartë dhe jo vetëm nga brenda por dhe nga jashtë. Është një borxh që ne mund ta njohim dhe duhet ta njohim them unë si shqiptar ose mund ta injorojmë dhe po si shqipo t'i bëjmë vetes dhe një të keqe tjetër dhe të regjistrohemi në listën e shqipove që i kanë bërë shumë të këqija këtij vendi. Unë për veten mund të mos jem i zoti të bëj të gjithë ato të mira që duan shqiptarët por emrin tim në listën e atyre që i kanë

***“Kryeministri Edi Rama: Ashtu sikundër, komunitetet e tjera fetare jo vetëm nuk kanë asnjë arsye të shqetësohen nga ky trajtim i veçantë (statusi i ri i bektashin-jve) sepse ky nuk është trajtim i veçantë i një komuniteti fetar në vetvete. Ky është trajtimi i merituar i një komuniteti që e ka qendrën botërore në Shqipëri. Të tjerët do ta kishin shpikur edhe po të mos ta kishin, ne e kemi dhe jemi gati që ta lëmë të vdesë. Një emblemë e tillë i jep Shqipërisë edhe më shumë dritë, dritë të vëmendjes dhe të respektit si shembull i asaj harmonie aq shumë të bekuar dhe aq shumë të kërkuar sot në mbarë botën të cilën Papa Francesku, kur erdhi këtu dhe e pa me sytë e tij, e pagëzoi si shembullin e një vëllazërie fetare për mbarë botën.*”**

bërë keq këtij vendi, nuk e fus.

Zoti nuk të pyet çfarë je, Zoti të pyet kush je. Dhe këto janë fjalët e kryegjyshit të admirueshëm Baba Reshatit, i ndritë shpirti aty ku është.

Unë kam pasur privilegjin ta njoh personalisht. Një njeri i madh sa thjeshtësia e tij. Dhe mund ta them këtu sot se nuk më ka rënë ndonjëherë rasti të shprehem për të, Baba Reshati nuk ishte thjeshtë një udhëheqës fetar. Unë kam pasur biseda me të. I mbaj mend si sot. Ai ishte mëshirim i humanizmit të bektashizmit, një kryegjysh që jo vetëm fliste për dogmën e bektashizmit me bektashin jo me mua, apo për fatet e Shqipërisë me të tjerë si puna ime, por ato që fliste ai i jetonte dhe ai e jetoj bektashizmin bashkë me fatet e Atdheut si të ishin shpirti dhe trupi i tij.

Prandaj të dashur miq do të ishte komplet e pakuptimtë këtu sot që të mos i premtanim njëritjetrit shpëtimin, mbrojtjen dhe promovimin të gjithë bashkë të kësaj trashëgimie të vyer kulturore kombëtare.

Askush që flet shqip dhe që është shqiptar prej vërteti se ka dhe ca që flasin shqip dhe janë shqiptarë që Allahu na ruajt ne prej tyre dhe Allahu i bëftë derman mendjes së tyre, po shyqyr lavdi

Allahut dhe Zotit janë pak shumë. Askush s’ka pse i trembet idesë e kësaj embleme, të këtij statusi të posaçëm të selisë të kryegjyshit botërore, përkundrazi gjithkush duhet ta shohë si detyrim, si detyrim për të mos e lënë të vdesë por për t’ia garantuar vazhdimësinë e jetës, frymës së ngjizur në fletoren e bektashinjve të shkruar nga Naim Frashëri dora vetë. Të shkruar si një amanet për çdo patriot shqiptar dhe si një udhërrëfyes kuptimplotë

për këdo që do të kuptojë pa u munduar fare dhe në këtë rast këtë ua sugjeroj analistëve që përgjithësisht nuk duan të mundohen për të kuptuar dhe ngaqë nuk kuptojnë pa u munduar, flasin pastaj shumëçka që është për t’iu ridrejtuar Allahut me lutjen që të

bëjë derman edhe për mendjen e tyre.

Fletore e bektashinjve, lexohet shpejt dhe t’i thotë të gjitha ato që ke nevojë për të mos u ngatërruar dhe për të mos i vënë shkopinj në rrota një karvani të cilit i ka ardhur koha të ndalet dhe të hapë këtë portë të shpëtimit dhe të prosperitetit krahë për krahë me komunitetet e tjera për komunitetin bektashin.

Siç thoshte Hashi Bektash Velieu: Rruga jonë është rruga e dashurisë. Në këtë rrugë nuk ka ndarje sepse Zoti është një dhe zemrat tona janë tempulli i tij.

Shumë faleminderit!

Haxhi Bujar Spahiu, Kryetar i Komunitetit Mysliman të Shqipërisë, duke përshëndetur në konferencë.

BUJAR SPAHIU, KRYETARI I KOMUNITETIT MYSLIMAN TË SHQIPËRISË: BEKTASHIZMI KA DHËNË NJË KONTRIBUT TË ÇMUAR NË HISTORINË E SHQIPËRISË

Të dashur
baballarë,
Të nderuar
ambasadorë! Me lejon që,
në emër të Komunitetit

Mysliman të Shqipërisë, t'ju
përshëndes dhe t'ju shpreh
urimet më të përzemërta për
këtë përvjetor të rëndësishëm,
95-vjetorin e themelimit
të Kryegjyshit Botërore
Bektashiane.

Është kënaqësi për mua
të jem sot këtu me ju për
të kremtuar 95-vjetorin e
themelimit të kryegjyshit,
sepse, ju jeni degë e të njëjtit
trung me ne.

Kjo ditë shënon jo

VIJON NË FAQEN 20 >>

Pamje nga aktiviteti

vetëm një moment historik për Kryegjyshatën, por edhe një ngjarje të veçantë për të gjithë bashkësitë fetare dhe shoqërinë tonë. Ajo përfaqëson një trashëgimi të pasur shpirtërore dhe kulturore që i ka qëndruar kohës dhe ka kontribuar në forcimin e harmonisë fetare, bashkëjetesës dhe vlerave universale në Shqipëri dhe më gjerë.

Bektashizmi, si një degë e rëndësishme e Islamit, ka nxitur

gjithnjë tolerancën, paqen dhe përkushtimin ndaj njeriut dhe Krijuesit. Mesazhi i tij universal ka qenë një burim frymëzimi për breza të tërë dhe një shembull i shkëlqyer i asaj që feja mund të bëjë për të mirën e përbashkët.

Në momente të tilla, kremtimi ngjarjesh historike, sigurisht vend të veçantë zënë edhe personalitetet, pionierët e parë të këtyre ngjarjeve. I tillë ka qenë Baba Sali Njazi Dedei, kryegjyshi i parë zyrtarë i

bektashizmit në Shqipëri.

Sali Njazi Dedei ka qenë një nxënës i teqesë së Haxhi Bektash Veliut, ku edhe ka marrë mësimet bazë të parimeve teologjike kuranore dhe në veçanti ato bektashiane. Si një misionar i bektashizmit, Baba Sali Njazi Dedei, më 1916, pasi ndërroi jetë Haxhi Fejzi Dedei, pranoi vendimin e Këshillit Gjyshnor të Kryegjyshatës, që e emëroi në postin më të lartë të Pireut, detyrë të cilën e kreu

deri më 1925, kur Mustafa Qemal Ataturku me ligj ndaloi dhe mbylli teqet bektashiane në Turqi.

Kongresi III bektashian, në vitin 1929 do të merrte vendim që qendra e Kryegjyshit të Botërore Bektashiane të vendosej në Shqipëri, e cila u bë në marrëveshje të dy qeverive të vendeve përkatëse dhe Kryegjyshi të vazhdonte të ishte Sali Njazi Dedei. Ai u mirëprit nga vëllezërit e tij të Komunitetit

“Bujar Spahiu: Me baba Mondin flasim shpesh dhe bisedat tona jo gjithmonë janë lineare në mendim për disa çështje, kemi ato dallimet tona, por kjo nuk ka qenë aspak frymë që të na ndajë. Bektashizmi ka dhënë një kontribut të çmuar në historinë e Shqipërisë, si në periudhën e rilindjes kombëtare, me poetët e mëdhenj, ashtu edhe më pas në hapat e para të shtetformimit me patriotët e shquar. Në fakt, ky është edhe një kontribut i përbashkët i intelektualëve, patriotëve e elitës shqiptare islame dhe asaj të krishterë. Ne na ka lidhur gjithmonë interesi kombëtar, kjo ka qenë një ndër arsyet e një bashkëjetese të shkëlqyer fetare në vendin tonë.”

Mysliman, por edhe ata të besimeve të tjera.

Të dashur miq! Unë sa herë vij në evente festive të bektashinjve më vjen ndërmend edhe burri i ndritur, ish-nxënësi i medresës së Tiranës dhe më vonë kryegjyshi botëror, Baba Reshat Bardhi. Kam patur fatin t’i njoh jo vetëm historinë, por edhe atë vetë personalisht.

E përmenda Baba Reshatin sepse kjo ditë sot është e rëndësishme për të kujtuar etërit themelues të kësaj kryegjyshate dhe unë prandaj përmenda një ndër ta, pas Sali Njazi Dedeit, sepse Reshat Bardhi ishte ai që e ringriti bektashizmin pas komunizmit.

Me baba Mondin flasim shpesh dhe bisedat tona jo gjithmonë janë lineare në mendim për disa çështje, kemi ato dallimet tona, por kjo nuk ka qenë aspak frymë që të na ndajë.

Të dashur miq! Bektashizmi ka dhënë një kontribut të çmuar në historinë e Shqipërisë, si në periudhën e rilindjes kombëtare, me poetët e mëdhenj, ashtu edhe më pas në hapat e para të shtet-formimit me patriotët e shquar. Në fakt, ky është edhe një kontribut i përbashkët i intelektualëve, patriotëve e elitës shqiptare islame dhe asaj të krishterë. Ne na ka lidhur gjithmonë interesi kombëtar, kjo ka qenë një ndër arsyet e një bashkëjetese të shkëlqyer fetare në vendin tonë.

Shqipëria e shekullit 18 ishte një habitat tepër miqësor për asketët që emigruan nga Anadulli drejt vendit tonë, ku edhe sollën me vete kulturën islame të sufizmit. Sot, Shqipëria e shekullit 21 vijon të mbetet një vend po aq miqësor dhe mirëkuptues mes besimeve.

Imzot Arjan Dodaj, Arkipeshkvi Mitropolit i Tiranës dhe Durrësit, duke përshëndetur konferencën.

IMZOT ARJAN DODAJ, ARQIPESHKVI MITROPOLIT I TIRANËS DHE DURRËSIT: VLERA BEKTASHIANE I PËRKASIN KOMBIT TONË DHE AQ SHUMË KANË NEVOJË TË RIZGJOHEN E RITHEKSOHEN MË TEJ!

“Arjan Dodaj: Ardhja e Baba Sali Njazi Dedes ka qenë një theksim më i fortë sesa është e domosdoshme që Hyji të jetë në qendër të shoqërisë dhe të njeriut që jo rrallëherë humb natyrën dhe forcën e tij për të sjellë në pah të bukurën, të vërtetën dhe të mirën. Qoftë atëherë ky përvjetor arsye kontributi i përbashkët në mbështetje të së ardhmes të brezave të rinj, të popullit dhe vendit tonë, së bashku në Zotin si dritë shprese për të ardhmen! Gëzuar e për shumë mot të gjithëve! Faleminderit!”

Inderuar Haxhi Dede Edmond Brahimaj, i dashur Baba Mondi! Faleminderit që vëllazërisht në emër të komunitetit të paqte Bektashi na ke ftuar për këtë përvjetor së bashku! I nderuar z. Kryeministër Edi Rama, e nderuar zonja Kryetare e parlamentit Elisa Spiropali, i nderuar Kryetar i Bashkisë z. Erion Veliaj, trupi diplomatik, akademik dhe të nderuar miq!

95-vjetori i kthimit të Kryegjyshit Baba Sali Njazi

Dede, ka shpalosur (siç e pamë më parë në filmin dokumentar), një faqe të re jo vetëm për Komunitetin Bektashi, por për mbarë realitetin e bukur, të larmishëm dhe harmonik ndërjetar, që si një thesar i çmuar dhe i vyer, karakterizon kombin dhe popullin tonë aq të vlerësuar nga mbarë realiteti ndërkombëtar. Për këtë arsye kanë qenë akoma më të ripërtërira karakteristikat e veçanta të bektashizmit, në mënyrë të veçantë forca mistike, përshtetëria dhe i tërë kontributi vëllazëror Bektashi që ka pasuruar kështu me figura me të ndryshme botën e kulturës, letërsisë, dialogut dhe rimëkëmbjen e kombit e të vlerave që më shumë na

karakterizojnë, ato të familjes dhe jetës! Këto vlera i përkasin kombit tonë dhe aq shumë kanë nevojë të rizgjojnë e rriten në këtë kohë plot sfida që shpeshherë gjendet në rrezik dërgjeje morale dhe shpirtërore. Ardhja e Baba Sali Njazi Dedes ka qenë një theksim më i fortë sesa është e domosdoshme që Hyji të jetë në qendër të shoqërisë dhe të njeriut që jo rrallë herë humb natyrën dhe forcën e tij për të sjellë në pah të bukurën, të vërtetën dhe të mirën.

Qoftë atëherë ky përvjetor arsye kontributi i përbashkët në mbështetje të së ardhmes të brezave të rinj, të popullit dhe vendit tonë, së bashku në Zotin si dritë shprese për të ardhmen! Gëzuar e për shumë mot të gjithëve! Faleminderit!

At Aleks Ndoni duke përshëndetur në konferencë.

“At Aleks Ndoni: Bashkëpunimi ynë për rritjen e vlerave shpirtërore si ajo e paqes, tolerancës, mirëkuptimit etj, kanë qenë dhe mbeten prioritetet e punës sonë. Ne duam Perëndinë, por duam edhe të afërmin tonë. Edhe pse bën pjesë në një komunitet tjetër fetar apo racor dhe nëse do të donim vetëm veten tonë, atëherë përfundimi do të ishte largimi i plotë nga Perëndia dhe nga të afërmit, pra vetizolimi. Jemi të ditur se Komuniteti Bektashian, së bashku me katër komunitetet e tjera tradicionale të pranishme në Shqipëri do të përmirësojnë dialogun ndërfeetar, paqen dhe harmoninë e përbashkët duke u mbështetur te misioni ynë i përbashkët hyjnor: Të sjellim fjalën e Zotit te populli ynë”

IKONOM, AT ALEKS NDONI: NË HARMONI E BASHKËJETESË, TË SJELLIM FJALËN E ZOTIT TE POPULLI YNË!

Imzot Anastasi! I Përjetshëm
Qoftë kujtimi i Tij. Të
nderuar të pranishëm,
Kryeministri i Shqipërisë,
Z. Edi Rama; Kryetare e
Kuvendit, Znj. Spiropali;
Kryetari i Bashkisë Z. Erion
Veliaj; Udhëheqës fetarë!

Bashkëpunimi ynë për
rritjen e vlerave shpirtërore
si ajo e paqes, tolerancës,
mirëkuptimit etj. kanë
qenë dhe mbeten prioritetet
të punës sonë. Fetaria e
krishterë i ka themelet
e saj në dy dimensione
njëkohësisht në dashurinë për
Krishtin pra Perëndinë dhe në
dashurinë për të afërmin. Dhe
kush mendon të shkëpusë të
parën nga e dyta, ky është
dështimi i plotë, është njësoj
sikur të kërkosh frytet, duke

u përpjekur të shkatërrosh
rrënjët. Ne duam Perëndinë,
por duam edhe të afërmin
tonë. Edhe pse bën pjesë në
një komunitet tjetër fetar
apo racor dhe nëse do të
donim vetëm veten tonë,
atëherë përfundimi do të
ishte largimi i plotë nga
Perëndia dhe nga të afërmit,
pra vetizolimi. Jemi të ditur
se Komuniteti Bektashian, së
bashku me katër komunitetet
e tjera tradicionale të
pranishme në Shqipëri do
të përmirësojnë dialogun
ndërfetar, paqen dhe
harmoninë e përbashkët duke
u mbështetur te misioni ynë i
përbashkët hyjnor: Të sjellim
fjalën e Zotit te populli ynë!
Për shumë vjet Gëzuar këtë
95-vjetor! Faleminderit!

Shenjtëria Juaj,
Haxhi Dede
Baba, Edmond
Brahimaj, ju
falënderoj

që e hapët aktivitetin tuaj
sot duke na respektuar dhe
mbajtur zi për ndarjen nga
jeta të Fortlurturisë sonë,
Kryepeshkopit të Tiranës,
Durrësit dhe gjithë Shqipërisë,

Pastor Erges Biti, duke përshëndetur në konferencë.

“Pastor Erges Biti: Në veçanti dua të falënderoj Baba Mondin për kontributin e tij për bashkëjetesën fetare mes të pesë komuniteteve fetare të njohura në Republikën e Shqipërisë. Baba Mondi është një aset i çmuar që di se si të ruajë këtë harmoni mes komuniteteve tona dhe më gjerë. Në të njëjtën mënyrë do të theksoja, pavarësisht epokës apo viteve që po jetojmë, ne pesë komunitetet fetare luajmë një rol të rëndësishëm në Shqipëri sot. Duke ndjekur të njëjtat gjurmë të paraardhësve tanë, por sot ndryshe nga ata për shkak të dinamikave të tjera që po has shoqëria jonë.

PASTOR ERGEST BITI, KRYETAR I VËLLAZËRISË UNGJILLORE TË SHQIPËRISË: BABA MONDI ËSHTË NJË ASET I ÇMUAR QË DI SE SI TË RUAJË KËTË HARMONI MES KOMUNITETEVE TONA DHE MË GJERË!

Inderuar Kryegjysh i Kryegjyshit të Bektashianë, Haxhi Dede Edmond Brahimaj; i nderuar Kryeministër i Republikës së Shqipërisë, Z. Edi Rama; e nderuar Kryetare e Kuvendit të Shqipërisë, Znj. Spiropali; i nderuar Kryetar i Bashkisë së Tiranës, Z. Erion Veliaj, të nderuar përfaqësues të trupit diplomatik, përfaqësues të komuniteteve fetare, miq të dashur!

Në këtë ditë, ndërsa kujtojmë 95-vjetorin e ardhjes së Bektashizmit në Shqipëri, kemi dëgjuar shumë histori nga parafolësit mbi kontributin e madh që drejtuesit bektashinj kanë sjellë në Shqipëri.

Në veçanti dua të falënderoj Baba Mondin për kontributin e tij për bashkëjetesën fetare mes të pesë komuniteteve fetare të njohura në Republikën e Shqipërisë. Baba Mondin është një aset i çmuar që di se si të ruajë këtë harmoni mes komuniteteve

tona dhe më gjerë.

Në të njëjtën mënyrë do të theksoja, pavarësisht epokës apo viteve që po jetojmë, ne pesë komunitetet fetare luajmë një rol të rëndësishëm në Shqipëri sot. Duke ndjekur të njëjtat gjurmë të paraardhësve tanë, por sot ndryshe nga ata për shkak të dinamikave të tjera që po has shoqëria jonë. Ndonëse paraardhësit tanë, myslimanë, bektashinj, katolikë, orthodox e ungjillor bashkoheshin për kauzën e Pavarësisë, apo të krijimit të alfabetit shqip, ku përveç ndarjes së fjalës dhe dashurisë që Perëndia ka për njerëzit, kontribuan aq shumë nga vetja e tyre, aq sa lanë çdo shkronjë me gjakun e tyre, që fjala e predikuar të vinte te njerëzit në gjuhën mëmë. Tani, ndërsa jetojmë në kohët moderne jemi ne ata që ndikojmë dhe vazhdojmë të promovojmë vlerat e bukura të këtij vendi. Ndërsa shohim që shumë shqiptarë po humbasin shpresën, apo ndjenjën e atdhetarizmit, jemi ne ata që

krahas dashurisë për Perëndinë, sjellim shpresën se ky vend do të bëhet, duke predikuar dashurinë për Perëndinë dhe Shqipërinë, këtë tokë të çmuar e të begatë për ne nga Krijuesi ynë. Perëndia e do këtë vend, i do njerëzit e Tij në Shqipëri, e për këtë arsye është detyra jonë të inkurajojmë popullin të jetojë në këtë vend të bekuar. Për këtë dua t'ju falënderoj, që pavarësisht besimit që kemi, ne jemi të vetëdijshëm që dashuria për atdheun dhe për më të mirën e kombit tonë, na bashkon më shumë dhe na jep mundësinë për të vazhduar të njëjtin shembull që të parët tanë na kanë lënë duke i shërbyer Shqipërisë.

Në këtë 95-vjetor të ardhjes së bektashizmit në Shqipëri, dua t'ju falënderoj që na jepni mundësinë të jemi së bashku, por gjithashtu të tregojmë vlerat që sjellim përmes harmonisë dhe bashkëjetesës së 5 komuniteteve Fetare në Shqipëri. Gëzuar këtë ditë të veçantë për ju dhe Zoti e bekoftë Shqipërinë!

Profesor Ardit Bido, duke përshëndetur në konferencë.

PROFESOR ARDIT BIDO: ARDHJA E SELISË SË SHENJTË BEKTASHIANE NË TIRANË, 95 VITE MË PARË, NGJARJE E PËRMASAVE TË MËDHA!

Inderuar Kryeministër Edi Rama; i nderuar Kryegjysh Botëror i Bektashinjve, Haxhi Dede, Baba Edmond Brahimaj; të nderuar pjesëmarrës!

95 vite më parë, Shqipëria u bë qendra botërore e një bashkësie fetare, prezenca e së cilës në Shqipëri, kishte dhënë një kontribut të veçantë për themelimin e shtetit shqiptar.

Bashkë me përfaqësues të klerit të myslimanëve suni, ortodoksëve, katolikëve dhe protestantëve, klerikët bektashinj kishin kontribuar gjatë Rilindjes Kombëtare në ringadhënjimin e idesë për një Shqipëri të lirë dhe të pavarur, me figura të rëndësishme që dhanë gjithçka sipas motos së tyre “Për fe dhe për Atdhe”. Kur kjo ide triumfoi disa vite më vonë me vendosjen

e qeverisë së vetëorganizuar shqiptare pas Kongresit të Lushnjes, komuniteti bektashi do të ishte sërish i pari ai që do të shpallte shqiptarizimin e plotë të organizimit të vetë përmes Kongresit të Prishtës.

Kongresi i Prishtës përbën një prej momenteve më kyçe në konsolidimin e shtetit shqiptar. Ai është fillimi i kombëtarizimit të institucioneve shpirtërore dhe

“Ardit Bido: Kongresi i Prishtës përbën një prej momenteve më kyçe në konsolidimin e shtetit shqiptar. Ai është fillimi i kombëtarizimit të institucioneve shpirtërore dhe fetare në vend, i njëkohshëm me përpjekjet për të krijuar një shtet të konsoliduar dhe me integritet e sovranitet. Fakti që ndër katër komunitetet fetare tradicionale, bektashinjtë ishin të parët që morën këtë drejtim nuk është rastësor. Fillesat e nacionalizmit shqiptar janë mbifetare, me zëra të fuqishëm nga çdo komunitet, nga zanafilla e ortodoksit Naum Veqilharxhi, te Jezuitët e Shkodrës, apo te guximi i Vehbi Agolli Dibrës. Bektashinjtë, ama veçonin.”

fetare në vend, i njëkohshëm me përpjekjet për të krijuar një shtet të konsoliduar dhe me integritet e sovranitet. Fakti që ndër katër komunitetet fetare tradicionale, bektashinjtë ishin të parët që morën këtë drejtim nuk është rastësor. Fillesat e nacionalizmit shqiptar janë mbifetare, me zëra të fuqishëm nga çdo komunitet, nga zanafilla e ortodoksit Naum Veqilharxhi, te Jezuitët e Shkodrës, apo te guximi i Vehbi Agolli Dibrës. Bektashinjtë, ama veçonin. Jo thjesht sepse figura të rëndësishme të Rilindjes, nën ndriçimin e Frashërlinjve, qëndronin në ballë të përpjekjes për mëvetësi. Ajo që e veçonte këtë komunitet ishte se ndërkohë që ndërkomunitete të tjera, klerikët atdhetarë ishin në betejë të vazhdueshme me klerikë që luftonin lëvizjen shqiptare, ndërbektashinjtë ky debat nuk ekzistonte. Për arsye thellësisht objektive, klerikët e këtij komuniteti nuk kishin dasi dhe as imponime të huaja, por qëndronin njëzëri pro lëvizjes kombëtare.

Në këtë kontekst, nuk është rastësore ajo që ndodh në Kongresin e Prishtës, ku nis mëvetësimi dhe kombëtarizimi i komuniteteve fetare në vend. Ky Kongres nuk ka sjellë thjesht mëvehtësinë e bektashinjtë shqiptarë nga ata turq, që më vonë do të bëheshin edhe kryegjyshata

botërore, por mbi të gjitha hapi rrugën e veprimeve të mëtejshme të komuniteteve të tjera, veçanërisht atij mysliman suni dhe atij ortodoks, pavarësia e të cilëve nuk ishte thjesht një çështje fetare, por kishte një dimension të padiskutueshëm kombëtar e shtetëror.

Prandaj, përndjekja që nisi në Turqi ndaj tarikateve dhe që preku edhe tarikatin bektashi do të gjente si një strehë të sigurt Shqipërinë, kur 95 vite më parë, Sali Njazi Dede, kryegjyshi botëror do të vendoste që qendra botërore e urdhrit bektashi të zhvendosej nga kompleksi Haxhibektash në Anadoll drejt vendit të vetëm ku të qenit besimtar i një besimi të caktuar fetar nuk nënkuptonte të qenit pakicë. Siç do të shënonte ato vite, në kuadër të raportit të fesë dhe politikës, mbreti i kohës, Ahmet Zogu, “Shqipëria nuk ka shumica e pakica, nuk ka një fe zyrtare, por të gjitha fetë i mbron dhe i nderon”. Kështu, alternativa e Tiranës ishte e vetmja në kushtet kur qendra e përhershme në Anadoll ishte kthyer në persekutim për vetë bektashinjtë.

Nga ana tjetër, kjo zhvendosje do të ishte e rëndësishme edhe për politikën e jashtë të shtetit shqiptar. Shembulli i viteve 1930 është frymëzues. Bektashinjtë kishin një prani të fortë në vendet

fqinje, jo vetëm në ato vende ku kishte shqiptarë të këtij vesi, si ish Jugosllavia, por edhe në Greqi, ku pronat dhe teqetë bektashie në Thesali e Kretë përbënin një levë të rëndësishme për komunitetin por edhe shtetin shqiptar. Po ashtu, ndikimi i Kryegjyshit ndër pomakët bullgarishtfolës, qoftë në Bullgari, apo në Trakën greke, me qendër në Aleksandrupoli, ku edhe sot ka besimtarë e teqe bektashie u përdor nga shteti shqiptar për diplomaci fetare, jo si një ndërhyrje e jashtme në çështjet e brendshme të komuniteteve në Shqipëri siç ndodhte para viteve 20 e fatkeqësisht pas viteve ‘90, por si një ekspansion kulturor shtetëror e diplomatik, në interes kombëtar dhe në interes të bashkësisë përkatëse fetare.

Njëjtë, influenza diplomatike do të zgjerohej edhe në botën arabe e veçanërisht në Egjipt me një prej gjyshitave më të rëndësishme të Kryegjyshit Botëror, që më pas do të zgjerohej pas viteve 60 edhe në SHBA, me themelimin e gjyshitës së atjeshme, si forma të kompaktësimit të diasporës, shtrimi të ndikimit shtetëror jashtë vendit, diplomacisë kulturore dhe publike, e një sërë benefitesh të tjera të diplomacisë fetare.

Bashkëveprimi mes shtetit

dhe bashkësive fetare për zhvillim diplomatik të vendit dhe pikëpërkimit të interesave shtetërore e kombëtare shqiptare dhe atyre fetare i ngjasonte të gjitha komuniteteve të tjera fetare, teksa në këtë periudhë kishat ortodokse shqiptare në diasporë, apo misionet katolike shqiptare në diasporë, luanin rolin jo thjesht të unifikuesit të diasporës dhe ndikimit të saj, por edhe të përcjelljes së mesazheve diplomatike dhe thithjeve të investimeve të huaja.

Trashëgimia e këtij bashkëveprimi me kisha ortodokse shqiptare nga Kisha e Stambollit dhe Bukureshtit, deri te ato në SHBA, apo misione katolike nga Roma në Amerikë, e xhami shqiptare nga Melburni në Kanada, kishte si kulm pikërisht aktivitetin e përbashkët mes klerikëve dhe zyrtarëve shtetëror në avancimin e interesave të secilës palë përmes Kryegjyshitës Bektashiane, që tanimë kishte legjitimitetin absolut të ndikonte në veprimtaritë shoqërore me nota politike e diplomatike kudo ku kishte prezencë, veçanërisht në Jugosllavi, Greqi, Bullgari, Egjipt dhe më pak në Turqi për shkak të implikimeve në raportet dypalëshe.

Rrënjësia e këtij roli të rëndësishëm do të ishte aq e thellë sa do të shpërfaqej edhe pas viteve 1990. Ajo do të ndihmohej edhe prej faktit se ndaj komunitetit bektashi pas rikthimit të lirisë fetare nuk pati interesa të shteteve të tjera që të ndihmuara edhe nga dobësia e mungesa e politikave të qarta fetare dhe mosvendosja e rëndësisë të diplomacia fetare nga ana e shtetit shqiptar e kthyen mjedisin fetar në Shqipëri kah kundërt në “mbrojtje” në një terren të lirë për ushtrimin e

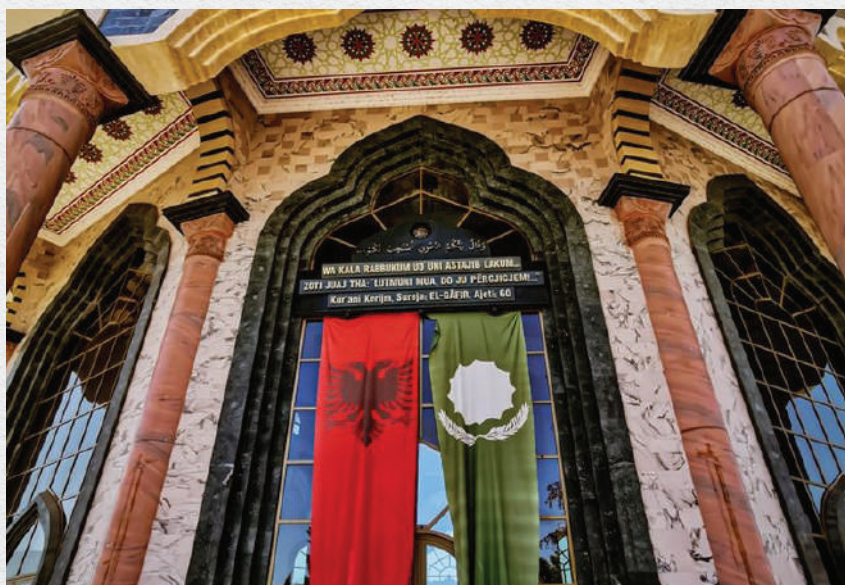
diplomacisë fetare të shteteve të tjera.

Mirëpo, fakti se komuniteti bektashi iu rikthye trashëgimisë së vyer të para ateizmit përmes rigjetjes së lidhjeve me gjyshitën e Detroitit, dhe me përhapjen e influencës në Kosovë dhe Maqedoni të Veriut, rrëfen për një trashëgimi aktive, edhe pse të vetmuar, teksa përpjekjet nuk ishin tanimë të koordinuara me shtetin. Kjo do ta vinte Kryegjyshitën Botërore në pozicionin që kryente diplomaci fetare në dobi të interesit kombëtar, ndërkohë shteti që është përfituesi fundor nuk e bënte diçka të tillë në vitet e para të tranzicionit.

Kështu, trashëgimia e diplomacisë fetare të viteve ‘30 do të ishin të pangjashme me komunitetet e tjera. Kontrasti ishte i qartë. Në mungesë së ndihmesës shtetërore, apo edhe në kuadër të lëshimeve të viteve ‘90-2000, xhamitë e komuniteteve shqiptare nga Libani në Australi nuk kishin më kontakt me komunitetin mysliman, që riskonte të zhvendosej në debate të brendshme mbi rryma të huaja

të interesit. Kisha ortodokse shqiptare e Rumanisë e mbyllur prej vitit 1947 e ajo e Stambollit e mbyllur më 1971 nuk ishin më në debatet e KOASH, ku interesa përtej interesit kombëtar ia dolën të kaplojnë edhe kishat shqiptare të trashëgimisë noline përtej Atlantikut apo zona të tëra brenda Shqipërisë. Misionet katolike shqiptare në diasporë do të mbijetonin vetëm në kuadër të dioqezës së Kosovës dhe të asnjë dioqeze të shtetit shqiptar, ku sërish grupe të huaja do të ndikonin në dinamikën e brendshme.

E në këtë vetmi, pa përkrahjen shtetërore ndaj cilitdo komunitet në kuptim të ndërveprimi politik, me një frikë e shpesh mosndarje, të qëllimshme a jo, të ndërveprimi normal të shtetit me komunitetet e veta fetare, është pikërisht ky akt, zhvendosja e Kryegjyshitës Botërore 95 vite më parë në Tiranë, faktori kryesor pse sot ky komunitet luan në një terren që e njeh, atë të diplomacisë fetare, sikurse është edhe arritja më e madhe e përvjetorit që po kremtojmë. “Për fe dhe për At dhe”. Faleminderit!

Studjuesi Ilir Kulla, duke përshëndetur në konferencë.

ILIR KULLA, STUDIVUES! ËSHTË KOHA QË SHQIPËRIA TË KETË NJË DITË FESTE, ATË TË BASHKËJETESËS FETARE!

Inderuar Kryegjysh, e nderuara kryetare, i nderuari Kryeministër, të nderuar krerë të bashkësive fetare, klerikë, dashamirës, diplomatë! Jemi në 95-vjetorin historik të ardhjes së bektashianëve në Shqipëri. Unë nuk do bëj histori, sepse historinë e rrëfyon të gjithë parafolësit por mendoj që të ndalemi pak këtu ku jemi dhe aty ku do shkojmë. I nderuar z. Kryeministër! 20 vjet përpara, kur ju ishit Kryetar i Bashkisë Tiranë, me propozimin tim dhe të qeverisë së kohës, ju shpallët “Qytetar Nderi të Tiranës”, katër krerët e bashkësive fetare të kohës, të cilët nuk janë sot me ne, por trashëgimia e tyre është

me ne. Nga ajo kohë kanë kaluar shumë ujëra. Në vitin 1998, Kushtetuta e re, i parashikoi bashkësitë tona fetare jo vetëm organizata fetare jo fitimprurëse, pra OJQ, por i parashikoi, subjekte kushtetuese dhe ligjore të këtij vendi dhe kësaj Republike. Me miratimin e konkordatit, pra marrëveshjes së parë me Selinë e Shenjtë, për përfaqësuesit e klerik katolik, në shkurt të vitit 2005, në Kuvendin e Shqipërisë, ne hymë në një stad të ri të marrëdhënieve me bashkësitë tona fetare. Në atë kohë ne përgatitëm edhe tri marrëveshje të tjera, të cilat i kaloj qeveria e mëvonshme, qeveria Berisha dhe parlamenti

Kryebashkiaku i Tiranës, Erion Veliaj; Kryegjyshi Dede Edmond Brahimaj dhe studiuesi Ilir Kulla.

i kohës. Nga ai moment, këto subjekte nuk mund të konsiderohen më si organizata jo fitimprurëse, këto janë pjesë përbërëse juridike ligjore të shtetit Shqiptar. Kështu që duhen trajtuar si të tilla. Pse e thashë këtë gjë. Këto ditë, këto kohë është hapur debate për mbështetjen tuaj, për njohjen e rolit historik të Kryegjyshit Botërore bektashiane, që është vendosur këtu 95 vjet përpara. Qeveria e Zogut, siç ju e lexuat dhe e patë të gjithë, e konsideronte Kryegjyshin e kohës si Papën e Bektashianëve në gjithë Botën. Pra njohja e një roli të tillë për Kryegjyshitën, nuk është vetëm një detyrim historik i joni, edhe një nderim për gjithë punën e bërë, por edhe një detyrim juridik dhe kushtetues për të ardhmen. I nderuar Kryeministër, e nderuara Kryetare e Kuvendit, mendoj që është koha që Shqipëria të ketë një ditë të bashkëjetesës fetare. Kjo është një nga ato gjëra të bukura që

ne na identifikon në botë në mënyrë të rrallë dhe nuk kemi pse mos ta mbështesim, ta përkrahim dhe ta reklamojmë në gjithë botën si një gjë unike. Një ditë ta zgjedhim të gjithë bashkë dhe ta vendosim aty. Të nderuar të pranishëm jeta e një kleriku është një jetë e vështirë. Këta kanë familje, jo gjithmonë kanë mbështetje, këta janë ato që heqin njerëzit nga rrugaçëria nga rruga, nga varfëria dhe kanë nevojë të vazhdueshme për mbështetje, jo vetëm kur shkojmë ne për ditë festash apo për objektet e kultit, por kanë nevojë për mbështetje për familjet e tyre, kanë nevojë të kenë nga një sigurim shoqëror të cilësuar, siç e kanë ushtarakët apo përfaqësuesit e tjerë të shoqërisë tonë, sepse siç e thashë më përpara, janë pjesë e nderuar dhe pjesë përbërëse e këtij shteti. Mendoj që është koha zonja Kryetare e Kuvendit ta shikoni një gjë të tillë. Mendoj gjithashtu që përveç faktit që ne kemi sot këta

klerikë që kanë ardhur këtu, duhet të mendojmë edhe për familjet e tyre që nuk janë këtu. Janë njerëz që çdo ditë si milingona japin një kontribut për shoqërinë tonë dhe për Shqipërinë, në të ardhmen dhe në të sotmen që ne flasim. Unë e kuptoj që kjo sot është një ditë feste dhe ne nuk duhet të flasim për problemet, por dikush duhet t'i thotë dhe problemet kështu që me lejonin me atë modestinë e atyre viteve punë si kryetar i kulteve t'i shtroj disa nga këto probleme. Nuk është gjithmonë rast të kemi kryeministrin dhe kryetaren e kuvendit në një sallë ku janë mbledhur dhe klerikët kështu që përfitova nga rasti unik të ngre dy-tre probleme në mënyrë që të përkrahim të sotmen dhe të ardhmen e bektashinjve, por edhe të sotmen e të ardhmen e të gjitha bashkësive fetare në vend, e të gjithëve atyre që japin kontribut në këtë vend, dhe mbi të gjitha të sotmen e të ardhmen e të gjithë fëmijëve tanë. Faleminderit të gjithëve!

Kryegjyshi Botëror Bektashian, Dede Edmond Brahimaj me Papa Francekun. Vatikan, më 16 janar 2025.

16 JANAR 2025. PAPA I ROMËS, PRET NË VATIKAN, KRYEGJYSHIN BOTËROR BEKTASHIAN, HAXHI DEDE BABA, EDMOND BRAHIMAJ

NËNSHKRUHET DOKUMENTI: PËR PAQEN BOTËRORE DHE BASHKËJETESËN E PËRBASHKËT

Ferdinand SAMARXHI
‘Nderi i Kombit’

Në vend të prologut...

16 Janar 2025. Një simfoni hyjnizuese, vegim që të shtie thellë në historinë e gjenezës së Galilesë së madhe të kombeve, gjenezës sonë të ndritur. Përballë nesh Vatikani, konturet e tij. Kështjellë ngazëllyese e historisë së njerëzimit. Ne do ta vizitonim atë, do të ecnim nëpër rrugët dhe do të hynim në zemrën e tij, në katedrale, Shën

Pjetër. Aty ku historia e krishtërit botëror do të përjetësohej dhe do t’i ngelej shekujve si histori e pagëzimit të gjithë popujve që besojnë në Hyun.

Tek ecnim të gjithë si delegacion, të udhëhequr nga Lideri Botëror i Bektashizmit, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, delegacioni ynë i prirë nga flamuri kombëtar me shqiponjën e zezë dykrenare, paraprinte përjetimin e kohëve, thërriste në histori, shumë... përfaqësues të një kombi të lashtë, ndjenim krenari legjitime që ishim pjesë e madhe e kësaj historie, e këtij tempulli, të historisë së krishtërit botëror, ndër më të parët kombe, që përqaftim Hyun. Apostull i kombeve, Shën Pavli,

këmba e tij e të cilit shkeli në tokën e gjenezës sonë dhe goja e tij të fliste, për paraardhësit tanë në viset e Ilirisë, që Ptolomeu (100-168 pr. K) i quante “albanë”, të përhapte krishterimin, siç thotë në letrën drejtuar romakëve, nga Jerusalemi deri në Iliri. “U kam përhapur Ungjillin e Krishtit” (Romakëve 15:19). Të ndërtonte, si arkitekt, themelues i krishterimit, kishën Apostolike të Ilirisë, shek. I, viti 58 ps. K, ashtu siç thotë vetë: “Sipas hirit të Perëndisë që më është dhënë, si arkitekt i ditur, unë kam hedhur themelin... sipas traditës, dorëzova Episkop Marinin, një nga shtatëdhjetë dishepujt e Krishtit, gjatë udhëtimit për në Iliri, në stacionin Romak Claudiana (Peqini i sotëm)- veprat 17:1. ... siç besohet në traditën e krishterë, vendosi Peshkopin e parë të Durrësit, Shën Qezari, ku kishte një komunitet të përberë nga disa familje të krishtera, formuan kishën apostolike në këtë qytet. Sipas Farlatit, në veprën e tij “Illyrikum Sakrum”, ndodhet si dokument në një dorëshkrim të vjetër në kishën e Jerusalemit, nderoi si ndriçues i Durrësit, siç thotë përlëshorja e shenjtorit: “Predikues të kombeve dhe ndriçues të madh, mësues të Durrësit, mburrje të botës, gëzim të quajmë”.

Themeli i Kishës apostolike në Iliri, që vendosi Apostulli Pavli së bashku me bashkëpunëtorët, mbetën të palëkundur, sepse u themelua mbi shkëmbin që është Krishti, ashtu si vetë Ai e tha: “Dhe dyert e ferrit nuk do ta mundin atë”.

(Matheu 16 -18)

Prejardhja e gjenezës sonë të ndritur ngacmonte më tej kujtesën tonë. Krishtërimi, Vatikani, Papatë, jetoi, inkandeshëncën, që rrezatoi, gjeneza, pararendëse e kombit tonë, në Galilenë e madhe të popujve. Shën Pjetri dëgjoi omelitë e bukura të shtatë Papëve të gjenezës sonë, që ndezën krenari legjitime për ne si shqiptarë para gjithë popujve, para gjithë botës, si dëshmi e një kombi të lashtë, e më i parë i Hyut, që kur Jezusi u pagëzua në Jordan dhe shpërndau lajmin e mirë në gjithë botën, tek ne, në Iliri, erdhi apostuli më i rëndësishëm, shkëmbi i kishës, Shën Apostol Pavlli...

... Historia e ndezur. Legjitime. Lavdie. Krenar për çka jemi dhe mbartim si shqiptar.

Me këtë kërsëri, veneracion dhe devocion të thellë do të takonim Atin e Shenjtë, Papa Françesku. Do të takonim zëdhënësit e Hyut në tokë. Para nesh do të shfaqej Papa si shenjt i Zotit. Përjetim emocionesh të mëdha kishin pushtuar delegacionin tonë, në veçanti Kryegjyshin Botëror, Shenjtërinë e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj. Takimi i Tij, me Atin e Shenjtë do të shkruante histori botërore që të mbestë në analet e historisë, të Selisë së Shenjtë të Vatikanit dhe Selisë së Shenjtë të Urdhrit Botëror Sovran Bektashi. Teksa shihnin Vatikanin, statujat, Shën Pjetrin, martirët e krishtërit përfityrimi ynë çonte në historinë e kombit tonë, të martirëve të tij, të cilët për Hyun, për Zotin përjetuan kalvarin më të egër të rrugës së kryqit në historinë njerëzore, ashtu si vëllezërit e tyre të krishterë, në të cilën ne do të

Nga takimi zyrtar i Kryegjyshit me Papën.

takoheshim, bashkë vëllazëroheshim me ta, në luftën dhe sfidën e përbashkët për një të ardhme të paqte e të sigurt në rajon e më gjerë.

Dy lider botëror, dy Shenjtë, dy vëllezër, simbol të paqes dhe dashurisë, do të bashkëbisedojnë, do të flasin në emër të Zotit dhe fesë, për të afruar fetë dhe besimet e tyre si një familje të vetme njerëzore. Përpjekja për vëllazëri njerëzore, shpresa për një botë më të mirë, më të drejtë do të kërkoj me shumë luftë, me shumë punë, me shumë përdëllim shpirtëror, për inkurajim, harmoni vëllazërore që duhet të përcjellin religjionet, besimet e ndryshme, që kjo frymë të jetë një dritë e pashuar gjithnjë në luftën kundër rrymave radikale regresive, kundër instrumentalizimit të fesë për të nxitur urrejtje ndaj dhunës, ndaj ekstremizmit, intolerancës fetare , që po çorodisin shoqërinë e sotme njerëzore dhe po nxisin e shkaktojnë, ndasi e jo bashkim, grindje raciale dhe jo vëllazëri, luftëra në vend të paqes e harmonisë vëllazërore botërore. Ecje në rrugën e paqes, dashurisë njerëzore mes popujve, kombeve. Kjo është koha që kërkon sot një vëllazëri njerëzore që nuk do të jetë një slogan retorik, as një ideologji, por një vëllazëri e vërtetë, që të gjithë të jetojnë së bashku si një familje e vetme e Zotit. Dy lider do të shënjonin përkufizimin e dashurisë hyjnore, të të dy komuniteteve, katolik dhe bektashi, që historia i ka parë në rrugëtimin e tyre si dy besime që kanë shenjtëruar, promovuar gjithnjë, në gjithë kohërat, sfidat e historisë, dashurinë e vëllazërisë botërore,

për çështjen e ruajtjes së sigurisë dhe paqes për kohën, për shoqërinë e sotme njerëzore.

....Ora 08:00. Mëngjesi i artë kishte praruar, tek të gjithë ne, gëzim, rrahje fort me dashuri të zemrave, krenari. Do të shtrëngonim duart Atit të Shenjtë, do të merrnim bekimin e tij të Zotit për gjithë jetën. Të dy liderët, ballë për ballë shtrëngojnë duart, bashkojnë zemrat, përqafojnë dashurinë, i urojnë bekim njeri-tjetrit, për dy komunitet, për popujt, besimtarët e tyre. Edhe pse, siç njoftuan mediat, Ati i Shenjtë Papa Françesku kishte pësuar një aksident të vogël, jo vetëm që nuk anuloi takimin e tij me Kryegjyshin Botëror Bektashian, Baba Mondin, buzëqeshja e tij nuk mungoi, më shumë çeli dashuria e tij, më shumë u ndje ngrohtësia për vëllain e tij, të cilët ishin përqaftuar si vëllai me vëllain në Vatikan më 11 maj 2016, si vëlla në Zot, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, siç u drejtua dhe i tha ai në pritjen që rezervoi mes gjithë asaj audience tepër të veçantë: “Për vëllain e tij Haxhi Dede Edmond Brahimaj”.

Sapo shtrëngimi i duarve kishte përfunduar me shumë ngrohtësi shpirtërore, Ati i Shenjtë do të çelte takimin solemn duke u drejtuar:

“I dashur vëlla, Haxhi Baba Edmond Brahimaj,

Shkëlqesi, të dashur miq, i uroj me përzemërsi mirëseardhjen këtij Delegacioni të shquar, që vjen nga Shqipëria dhe, në veçanti, nga Komuniteti Bektashi, si edhe falënderoj Dikasterin për Dialogun Ndërfetar, që e bëri të mundur këtë takim. Sa herë

që liderët fetarë bashkohen në frymën e respektit të ndërsjellë dhe impenjohen në favor të kulturës së takimit, përmes dialogut, mirëkuptimit të ndërsjellë dhe bashkëpunimit, ripërtërihet dhe konfirmohet shpresa jonë për një botë më të mirë e më të drejtë. Sa shumë ka nevojë koha jonë për një shpresë të tillë!

Marrëdhëniet miqësore ndërmjet Kishës Katolike, Shqipërisë dhe Komunitetit Bektashi janë pasuri për të gjithë ne dhe kam besimin se këto lidhje do të forcohen gjithnjë e më shumë, në shërbim të vëllazërimit e të bashkëjetesës paqësore ndërmjet popujve. Në këto kohë të vështira, të gjithë jemi të thirrur ta refuzojmë logjikën e dhunës dhe të mosmarrëveshjes, për të përqaftuar atë të takimit, të miqësisë dhe të bashkëpunimit në kërkimin e së mirës së përbashkët. Në fakt, bindjet tona fetare na ndihmojnë t'i përqafojmë më qartë këto vlera themelore, tipike të humanizmit tonë të përbashkët, "duke i dhënë mundësi bashkësisë së zërave të ndryshëm të formojnë një këngë fisnike dhe harmonike" (Letra Enciklike Fratelli tuçi, 283).

Në këtë drejtim, mendoj me mirënjohje çastet e shumta të takimit vëllazëror ndërmjet Komunitetit Bektashi dhe Kishës Katolike, si Lutja për Paqen në Ballkan, në vitin 1993 dhe Dita Botërore e Lutjes për Paqen në Azi, më 2011. Përrurimi i Tempullit të Bektashinjve në Tiranë, në vitin 2015, ishte një moment veçanërisht i frytshëm afrimi dhe miqësie. Jam i bindur se Komuniteti Bektashi, së

bashku me myslimanët e tjerë, të krishterët dhe gjithë besimtarët e pranishëm në Shqipëri, mund të shërbejë si urë pajtimi dhe pasurimi reciprok, jo vetëm brenda vendit tuaj, por edhe ndërmjet Lindjes dhe Perëndimit. Pavarësisht nga sfidat e së tashmes, dialogu ndërfeetar ka një rol unik në ndërtimin e një ardhmërie në pajtim, drejtësi dhe paqe, që popujt e botës e, veçanërisht të rinjtë, e dëshirojnë me zjarr.

Të dashur miq, ju siguroj lutjet dhe bekimin tim për punën tuaj të rëndësishme dhe për gjithë popullin e dashur shqiptar. E ju kërkoj edhe juve favorin që të luteni për mua. Faleminderit".

Falenderimi i Kryegjyshit Botëror, për Atin e Shenjtë, Papa Françesku është pa kufi. "Po i drejtohem Atit të Shenjtë- tha Kryegjyshi- si vëlla ynë që dëshiroj të bashkëndaj dhe nënshkruaj me ju së bashku, të dy, dokumentin për vëllazërinë njerëzore, të cilën Shenjtëria juaj e ka nënshkruar në vitin 2019 në Abu Dhabi. Duke e vlerësuar si dokument bazë për harmoninë mes feve, religjioneve në shoqëri, që ne e shohim si vizion të kohës, të paqës dhe dashurisë për gjithë familjen e sotme njerëzore, propozoj të nënshkruajmë së bashku të njëjtin dokument si Kryegjysh Botëror i Urdhrit Sovran Botëror Bektashi, besim i cili është i pranishëm në 33 shtete të ndryshme të botës. Duke e konsideruar si shumë të rëndësishëm për ne, botën, realitetin ndërkombëtar, për kohën, për të ardhmen, shoqëritë e sotme njerëzore, më lejoni Shenjtëria juaj ta nënshkruaj këtë dokument sot para jush,

dokument të cilin presim ta nënshkruani dhe ju më mirësinë tuaj të shenjtë. Firmosja nga ana juaj e këtij dokumenti është bekim i madh për të gjithë ne, për të gjithë vendet, për të gjithë popujt, për të gjithë shoqërinë e sotme, që do t'i shërbejë të mirës së përbashkët”.

“Më lejoni Ati Shenjtë, Papa Françesku- iu drejtua Shenjtëria e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, Kryegjysh Botëror, i Urdhrit Sovran Botëror Bektashi- që të ndaj me ju çështjen e krijimit të Shtetit të Urdhrit Sovran Bektashi. Paraprakisht dua t’ju njoftoj Shenjtëria juaj, që siç jeni në dijeni, qeveria e Shqipërisë, Kryeministri Edi Rama, ka vendosur të ofrojë mundësinë e krijimit të një Shteti Sovran të Urdhrit Bektashi sipas modelit të Vatikanit. Kjo do të mundësojë që komuniteti ynë bektashi, të çojë përpara misionin tonë shpirtëror në shërbim të paqes dhe ndërvëllazërore. Dëshiroj të njoftoj Shenjtërinë tuaj se procesi i krijimit dhe shpalljes së këtij shteti është në fazën përfundimtare. Ne do të dëshironim nga Shenjtëria juaj bekimin apostolik për këtë shtet të ri, që do të jetë më i vogël se Vatikani, por do të ketë të njëjtin mision të shenjtë. Më lejoni të kërkoj që kur të vijë koha e shpalljes së tij, Selia e Shenjtë e Vatikanit të jetë ndër më të parët që ta njohë këtë shtet. Duke iu falënderuar, dëshiroj t’ju siguroj Ati i Shenjtë bashkëpunimin tonë për të mirën e familjes njerëzore. Për këtë iu kërkoj bekimin tuaj apostolik dhe i lutem Zotit për misionin tuaj dhe tonin të përbashkët”.

Pritje fjale, miratimi nga Ati i Shenjtë. Moment deciziv historik. Ati i Shenjtë, i mirinformuar për bektashizmin, rolin historik që ka luajtur në çështjen kombëtare, rolin e tij si një faktor i rëndësishëm, promotor në harmoninë, tolerancën, bashkëjetesën fetare mes gjithë besimeve në Shqipëri, vizionin moderues brenda islamit, kontureve të shoqërisë së sotme perëndimore, misionin e shenjtë, paqedashës për të gjithë religjionet, vendet, popujt, deklaroi: “Unë e bekoj këtë nismë të bukur!”

Ky ishte promovimi historik sinjifikativ, domethënës, që mori shenjtërinë e tij shteti i ri sovran i urdhrit botëror bektashi, nismë e shkëlqyer e Kryeministrit të Shqipërisë Edi Rama. Një pritje ngrohtësie që parandjehej. Dashuria e Atit të Shenjtë, vizioni i tij largpamës, do na gëzonte pa masë për bekimin e tij të gjithë shqiptarët, të gjithë besimtarët e urdhërit botëror bektashi, që kudo që jetojnë në botë. Fatlumë që mësuam të parët dashurinë e Atit të

Shenjtë, bekimin e tij për shtetin e ri. Takimi historik do të përmbyllej me dhuratat që dy Liderët do të shkëmbenin me njeri-tjetrin. Kryegjyshi Botëror Bektashian, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, në shenjë mirënjohje për Atin e Shenjtë që gëzon për komunitetin bektashi, do t'i dhuronte dhe vendoste si shenjë dashurie, një shall të gjelbër, simbol të ngjyrës bektashizmit. Me veneration për vlerësimin dhe kontributin e palodhshëm e Atit të Shenjtë, për nxitjen e vlerave universale të paqes dhe dashurisë, i tha Kryegjyshi Botëror Papa Françesku, “ takimi ynë i sotëm 16 janar ka një simbolikë të veçantë, pikërisht 805 vjet më parë, ku Shën Bernardi dhe shokët e tij françeskanë u martirizuan në Marok, në luftën për përhapjen e krishtërit. Ju dhuroj këtë pikturë, ikonën e apostullit Mark. Marku, ungjilltari festohet si ai që solli krishtërimin në Afrikë e si rrjedhojë në Marok. Shpresojmë që kjo dhuratë të shërbejë si një kujtesë e lidhjes së qëndrueshme, midis traditave tona të besimit dhe angazhimit tonë të ndërsjelltë, për të nxitur mirëkuptimin, tolerancën dhe dashurinë midis gjithë popujve”.

Kryegjyshi Botëror Bektashian do t'i dhuronte në vijim Atit të Shenjtë, dy libra domethënës të bektashizmit “Bektashinjtë shqiptarë, historia dhe kultura e një rendi dervishësh në Ballkan” nga Robert Elsie dhe librin filozofik të bektashizmit “Misticizma Islame dhe Bektashizma” të Baba Rexhepit. Kryegjyshi Botëror do t'i dorëzonte një qiri si dritë e Krishtit të pashuar me aromë të agrumeve të natyrës shqiptare, përgatitur nga besimtari i krishter ortodoks shqiptar Arsen Haliti si dhuratë të fundit për Atin e Shenjtë.

Si një dashuri përmbyllëse të këtij takimi të madh, të rëndësishëm historik, Kryegjyshi Botëror do t'i kërkonte Atit të Shenjtë Papa Françesku një lutje, bekimi, për popullin, kombin shqiptar, për të cilin Ati i Shenjtë e përmbylli me shumë hyjnzim.

Tashmë fotografit ishin ato që do të fiksonin këtë ngjarje të madhe historike, çka kishim marrë me vete historinë, bekimin e shteti të ri sovran të udhërit bektashi nga Ati i Shenjtë, Papa Françesku, nga Shen Pjetri, shteti i Vatikanit, nismë tashmë e shkëlqyer, e ideuar e ndërmarrë nga Kryeministri i Shqipërisë, Shkëlqesia e Tij, Zoti Edi Rama.

Panteon i rrallë na rizgjon historinë...

Papë me origjinë Ilire: Papa Shën Eleuteri (171:185 Prej një Nikopolit të Epirit, Prevës që renditet i 14 në listën e Papëve, Shën Urbanit të parë

222-230 prej Ilirie që renditet i 18 në listën e Papëve Shën Kai Papë 283-296 prej Salone Dalmaci Papa Gjoni IV Dalmat 640-642, Papa Pali i IV Karafa 1555-1559 që renditet i 45 në listën e Papëve.

Gjate kohës dhe nën drejtimin e Tij botohet libri i pare në gjuhën shqipe Meshari i Gjon Buzukut. Papa Sisti i V Pereti 1585-1590 familja e tij emigroi nga Kotori, që renditet i 229 në listë. Papa Klementi XI Albani 1700-1721 që renditet i 245.

Me urdhër të Tij u mbajt Kuvendi i Arbrit në 10 korrik të vitit 1703, ku u mor vendimi për hapjen e shkollës së parë shqipe. Nga ky vend shqiponjash do të lindë heroi ynë kombëtar Gjergj Kastrioti Skënderbeu, që mbrojti civilizimin europian përtej Adriatikut nga sulmet e hordhive Osmane, që Papati e nderoi dhe vlerësoi duke e quajtur atlet i Krishtit, pararendës i historisë europiane.

Toka e Arbrit, zemër e Krishtërit...

Tek ecim nëpër Shën Pjetër, kujtesa na shfleton më tej histori...Toka Arbri, gjithmonë mbrauajtje e krishtërit. Gjatë papnimit të Piut të II, humanistit të madh Enea Silvio Piçolimini, Gjergj Kastrioti Skënderbeu, u ngrit në kulmin e karrierës së tij luftarake, bashkë me arbërorët e tij. Në projektin e kryqëzatës, për të çliruar popujt, që pësonin nga agresioni osman, Piu i II më 1464 e emëroi Skënderu kryekomandant të ushtrive tokësore dhe po të mos e kishte penguar vdekja e papritur në Ankonë, Piu i II do të kishte zbritur në Durrës për të kurorëzuar Skënderbeun mbret për të shuguruar Pal Engjëllin kardinal, siç na tregon Barleti.

Lutje për popullin dhe tokën tonë...

...5 tetor 1980, Papa Shën Gjon Pali II do të lutet dhe dënoi ato vite të së premtes së zezë, viteve të asaj simfonie të një zie të egër ateiste, ku shumë shpirtra të etur dëshironin të luteshin në altar. Dënoi çdo krim, çdo shpresë të varër.

Papa Gjon Pali i II, 1984 në Bari të Italisë, do të lutej: Prej këtij qyteti, mendimi im është drejtuar nga vëllezërit e motrat e Shqipërisë, që s'kanë mundësi të tregojnë fenë e tyre botërisht, që është një e drejtë e tyre themelore e njeriut. U porosis të luteni për ta. Dëshiroj t'ju them se ata janë posaçërisht të pranishëm në zemrën time.

"...E kështu sot nuk mund të mos e hedh vështrimin përtej detit... të vëllezërve tjerë të krishterë e te të gjithë besimtarët në Zotin, të cilët

pësojnë të njëjtin fat të heqjes në atë komb".

Kërkoj që kambanat të thërrisin magjinë e bukur te së dielës, të ngjalljes, pambarim të jetës.

Toka arbërore, bekim Zoti

25 prill 1993. Tokën tonë arbërore, për të cilën ishte lutur dy herë do ta vizitonte Ati i Shenjtë Papa Gjon Pali II. Ëndërr e pabesueshme, ëndërimi për lirinë, përfaqonte më në fund tokën tonë.

08:30. Orë e një lavdie historike. Avioni në qiell, u shfaq si një yll, që siç udhëhoqi magët drejt Betlehemit, si një dritë që ndriçoi Galilenë, ndriçoi tokën tonë, ndriçoi Rinasin. Puthje toke të nemur. Të djegur. Lutje për popullin tonë. Prolog i madh i një lirie të ëndërruar. Shpresë që do na ndriçonte.

"Historia e Shqipërisë shkëlqen dhe me emrat e martirëve që morën pjesë në një mënyrë të veçantë në kryqëzimin, ringjalljen e Krishtit. "Kjo është dita e falur prej Zotit. ... Rri, o Zot, tani që nata mbaroi e kjo natë historike e Shqipërisë, dhe ja përsëri lindi dita! Amen."

Lutje për bijën e madhe të kombit të vogël

"... nuk mund mos të përshëndes një person fort të përvuajtur që ndodhet mes nesh. Është Nënë Tereza e Kalkutës. Të gjithë e dinë se cili është Atdheu i saj. Edhe në kohët e izolimit të plotë të Shqipërisë ishte pikërisht kjo shërbëtore e përvuajtur, që përçonte në tërë botën emrin e Atdheut tuaj!"

"Nga tradita e kësaj kishe, e këtij vendi, doli modeli madhështor i besimit, sakrificës, mirësisë, dashurisë e humanizmit, që modifikoi fytyrën e një shekulli, të mbarsur me luftëra të nxehta, e të ftohta. Ajo është, bija e madhe e këtij kombi, të vogël, e Lumja Nënë Terezë. Ne jemi, populli i Nënë e Terezës..."

Vazhdimësi, kërshëri historie...

Plot 21 vjet pasi i Shenjti: Gjon Palit II puthi tokën shqiptare, Papa Francesku vendos të ndjekë rrugën e tij. Shtegtimin e parë në një vend evropian e ballkanik: ndërmjet sa e sa vendeve, që e kanë ftuar e vijnë ta ftojnë, Papa Francesku zgjedh pikërisht trojet shqiptare, sepse, siç e thekson ai vetë, "është ndër më të vuajturat e edhe ndër më të mbujturat me gjak martirësh, që dhanë jetën për fe, për liri, për demokraci, për bashkëjetesë shembullore paqësore."

"Jam shumë i gëzuar që gjendem mes jush në tokën e fisme të Shqipërisë, tokë heronjsh që kanë flijuar jetën për pavarësinë e vendit, tokë martirësh

të cilët e kanë dëshmuar fenë në kohët e vështira të përndjekjes. Ju falënderoj që më ftuat të vizitoj atdheun tuaj, “tokën e shqiptarëve”, si edhe për pritjen tuaj kremtore.

Ka kaluar tashmë gati një çerek shekulli që kur Shqipëria e gjeti përsëri udhën e mundimshme, por edhe joshëse të lirisë. Kjo udhë i krijoi mundësitë shoqërisë shqiptare të niste ecjen e rindërtimit material e shpirtëror, të vinte në lëvizje shumë energji e nisma, të ishte e gatshme për bashkëpunim e shkëmbim me vendet afërta të Ballkanit e të Mesdheut, të Evropës e të mbarë botës... Shqiptarja që gjendet në flamurin tuaj, në krahë të saj, me vizionin e saj, shkoi lart e më lart me besimin tek Hyu, që kurrë nuk gënjen por ngjall shpresë me flamurin e saj”.

“Prita në shtëpinë e Zotit, mikun tim nga Shqipëria, Kryegjyshin Botëror, Baba Mondin...”

...10-11 maj 2016. Një ftesë nga Ati i Shenjtë, Papa Françesku, një dashuri që do të përcillet gjithnjë në kohëra. Vatikani obelisk i madh shenjtërie. Statujat e apostujve të shenjtë, Pjetrit të Madh, parardhësve të papëve tanë të shenjtë, të gjenezës sonë, zgjojnë lavdi. Omelitë e tyre të bukura ushtuan si dikur simfonit e tyre të bukura hyjnore pambarim.

“...Pres mikun tim në shtëpinë e Zotit” – ky urim plot ngrohtësi e dashuri u përcoll si një sinjal mirëseardhës dashurie. Porsa bëri ballë në sallën e mbledhjeve të paqes Ati i Shenjtë nuk u ul në fronin e tij papnor shekullor, por mori vetë poltronin e tij, edhe pse roja personale kërkoi ta ndihmonte, me dashurinë e zjarhtë për mikun e

tij, mbarti vetë karrigen e tij, për t’u ulur pranë mikut të tij, si vëllai me vëllain, në shtëpinë e Zotit. Skenografi që joshi emocion dhe elektrizoi atmosferën.

Përjetimi i një vëllazërie të veçantë. “Mendjen dhe zemrën e kam në Shqipëri te ju, që kur erdha ju takova te populli juaj, kujtoj rininë”, tha Ati i Shenjtë, si një vlerë e madhe e një kombi për të sotmen dhe të ardhmen.

“Në të kaluarën kemi bërë luftëra mes besimeve, duhet të pendohemi për to, nuk është lufta në të cilën duhet të ecim. Rruga që duhet të përshkojmë është ajo e dashurisë, paqes, dialogut, mirëkuptimit midis feve, vendeve, popujve e shoqërisë së sotme njerëzore.

Kombi juaj është një shembull i paçmuar në vlerat e bashkëjetesës vëllazërore ndërmjet besimeve që jetojnë në Shqipëri. Thesari i çmuar i kombit tuaj, duhet kultivuar të çoj përpara shoqërinë e sotme”.

“Ne- tha Ati i Shenjtë- si Seli e Shenjtë e krishtërit në Perëndim, së bashku me qendrën tuaj të Selisë së Shenjtë të Bektashizmit, duhet të jemi në një flamur, në luftën e përbashkët për paqe dhe sigurinë në rajon. Në luftën kundër rrymave radikale që po çorientojnë shoqërinë e sotme. Roli i Selisë tuaj dhe komunitetit tuaj Bekashti, sot është një faktor i madh, i rëndësishëm në këtë luftë për paqe”.

“Ne-tha Kryegjyshi Botëror Ati i Shenjtë- ju shohim juve si flamurtar të paqes dhe dashurisë për gjithë shoqërinë e sotme njerëzore. Ne jemi bashkuar të gjithë vëllezër mysliman, në Ballkan e më gjerë dhe do të jemi gjithnjë në krahun tuaj, në krah të vizionit dhe mesazheve tuaja të mëdha të paqes”.

DOKUMENTI MBI VËLLAZËRINË NJERËZORE

(Sipas dokumentit të nënshkruar në Abu Dhabi, 4 shkurt 2019)

PËR PAQEN BOTËRORE DHE BASHKËJETESËN E PËRBASHKËT

PARATHËNIE

Feja e çon besimtarin që të shohë në tjetrin një vëlla për ta mbështetur dhe për ta dashur. Nga feja në Hyjin, që ka krijuar universin, krijesat dhe të gjitha qeniet njerëzore -të barabartë për nga Mëshira e Tij, besimtari është i thirrur ta shprehë këtë vëllazëri njerëzore, duke e ruajtur krijimin dhe gjithë universin dhe duke mbështetur çdo person, sidomos më nevojtarët dhe më të varfrit.

Duke u nisur nga kjo vlerë trandeshente, në takime të ndryshme ku ka mbizotëruar një atmosferë vëllazërie dhe miqësie, kemi bashkëndarë gëzimet, trishtimet dhe problemet e botës bashkëkohore, në nivelin e progresit shkencor dhe teknik, të arritjeve terapeutike, të erës dixhitale, të mass mediave, të komunikimeve; në nivelin e varfërisë, të luftërave dhe të pikëllimeve të shumë vëllezërve e motrave në vende të ndryshme të botës, për shkak të vrapit drejt armatimeve, të padrejtësive shoqërore, të korrupsionit, të pabarazive, të degradimit moral, të terrorizmit, të diskriminimit, të ekstremizmit dhe të shumë arsyeve të tjera.

Nga këto ballafaqime vëllazërore dhe të singerta, që kemi pasur, dhe nga takimi plot me shpresë në një të ardhme të shndritur për të gjitha qeniet njerëzore, ka lindur ideja e këtij "Dokumenti mbi Vëllazërinë njerëzore". Një dokument i arsyetuar me sinjeritet dhe seriozitet që të jetë një deklaratë e përbashkët me vullnete të mira dhe të drejta, i tillë saqë të ftojë të gjithë personat që mbartin në zemër besimin në Hyjin dhe besimin në vëllazërinë njerëzore të njësohen për të punuar së bashku, gjersa ai të bëhet një udhëheqje për të gjitha breznitë e reja drejt kulturës së respektit të ndërsjellë, në përmbajtjen e hirit të madh hyjnor që i bën vëllezër të gjitha qeniet njerëzore.

DOKUMENTI

Në emër të Hyjit, që ka krijuar të gjitha qeniet njerëzore të barabarta në të drejta, në detyra dhe në dinjitet, dhe i ka thirrur që të bashkëjetojnë si vëllezër mes tyre, për të populluar tokën dhe për të përhapur në të vlerat e së mirës, të dashurisë e të paqes!

Në emër të frymës së pafajshme njerëzore që Hyji ka ndaluar ta vrasim, duke pohuar se kushdo që vret një person është sikur të kishte vrarë gjithë njerëzimin dhe kushdo që e shpëton një është sikur të kishte shpëtuar njerëzimin mbarë!

Në emër të të varfërve, të të mjerëve, të nevojtarëve dhe të të mënjanuarve që Hyji ka urdhëruar t'i ndihmojmë si një detyrë e kërkuar për të gjithë njerëzit dhe në mënyrë të veçantë çdo njeriu të pasur dhe në gjendje të mirë!

Në emër të jetimëve, të vejushave, të refugjatëve dhe të të mërguarve nga banesat e tyre e nga vendet e tyre; të të gjitha viktimave të luftës, të persekutimeve dhe të padrejtësive; të të dobtëve, të atyre që jetojnë në frikë, të të burgosurve të luftës dhe të të torturuarve në cilëndo pjesë të botës, pa asnjë dallim!

Në emër të popujve që kanë humbur sigurinë, paqen dhe bashkëjetesën e përbashkët, duke u bërë viktimë të shkatërrimeve, të rrënimëve e të luftërave!

Në emër të "vëllazërisë njerëzore" që përqafton të gjithë njerëzit, i njësion dhe i bën të barabartë!

Në emër të kësaj vëllazërie grisur nga politikat e integralizmit dhe të ndarjes dhe nga sistemet e fitimit të tepruar dhe nga prirjet ideologjike të urreyeshme, që manipulojnë veprimet dhe fatet e njerëzve!

Ne-që besojmë në Hyjin, në takimin përfundimtar me Të dhe në Gjykimin e Tij, duke filluar nga përgjegjësia jonë fetare dhe morale, dhe nëpërmjet këtij Dokumenti, i kërkojmë vetes sonë dhe Liderëve të botës, drejtuesve të politikës ndërkombëtare dhe të ekonomisë botërore, që të angazhohemi seriozisht për të përhapur kulturën e tolerancës, të bashkëjetesës dhe të paqes; të ndërhyjmë, sa më parë që të jetë e mundur, për të ndaluar derdhjen e gjakut të pafajshëm, e për t'i dhënë fund luftës, konflikteve, degradimit të mjedisit dhe rënies kulturore e morale që bota po jeton aktualisht.

Ju drejtohem intelektualëve, filozofëve, njerëzve të fesë, artistëve, operatorëve të mediave dhe njerëzve të kulturës në çdo pjesë të botës, që të rizbulojnë vlerat e paqes, të

Kryegjyshi dhe Papa, në momentin e firmosjes së marrëveshjes.

drejtësisë, të së mirës, të bukurisë, të vëllazërisë njerëzore dhe të bashkëjetesës së përbashkët, për të konfirmuar rëndësinë e këtyre vlerave si spirancë shpëtimi për të gjithë dhe të përpiqen t'i përhapin kudo.

Kjo Deklaratë, duke nisur nga një reflektim i thellë i realitetit tonë bashkëkohës, duke vlerësuar sukseset e tij dhe duke jetuar dhimbjet e tij, fatkeqësitë e tij dhe gjëmat, beson me ngulm se ndër shkaqet më të rëndësishme të krizës së botës moderne janë një ndërgjegje njerëzore e anestetizuar dhe largimi nga vlerat fetare, për më tepër edhe mbizotërimi i individualizmit dhe i filozofive materialistike që hyjnizojnë njeriun dhe vënë vlerat e botës dhe materiale në vend të parimeve të larta dhe transhendente.

Ne, edhe duke njohur hapat pozitivë që qytetërimi ynë modern ka kryer në fushat e shkencës, të teknologjisë, të mjekësisë, të industrisë dhe të mirëqenies, në mënyrë të veçantë në vendet e zhvilluara, nënvizojmë se, së bashku me progrese të tilla historike, të mëdha dhe të çmuara, verifikohet një prishje e etikës, që kushtëzon veprimin ndërkombëtar, dhe një dobësim të vlerave shpirtërore dhe të ndjenjës së përgjegjësisë. Gjithë kjo kontribuon në përhapjen e një ndjenje të përgjithshme frustrimi, vetmie dhe dëshpërimi, duke çuar shumë në rënie ose në vorbullën e ekstremizmit ateist dhe agnostik, ose në integralizmin religjioz, në ekstremizmin dhe në fundamentalizmin e verbër, duke bërë kështu që persona të tjerë të dorëzohen në forma varësie dhe vetëshkatërrimi individual e kolektiv.

Historia pohon se ekstremizmi religjioz dhe kombëtar dhe mostolerimi kanë prodhuar në botë, qoftë në Perëndim qoftë në Lindje, atë që do të mund të ishte quajtur sinjalet e një "lufte të tretë botërore me pjesë", sinjale që, në pjesë të ndryshme të botës dhe në kushte të ndryshme tragjike,

kanë filluar të shfaqin fytyrën e tyre mizore; situata për të cilat nuk njihet me saktësi sa viktime, vejusha dhe jetimë kanë prodhuar. Përveç kësaj, ka zona të tjera që përgatiten për t'u bërë teatër konfliktesh të reja, ku lindin vatra tensioni dhe grumbullohen armë dhe municione, në një situatë botërore të zotëruar nga pasiguria, nga zhgënjimi dhe nga frika e së ardhmes dhe e kontrolluar nga interesat ekonomike miope.

Pohojmë gjithashtu se krizat e forta politike, padrejtësia dhe mungesa e një shpërndarjeje të drejtë të pasurive natyrore prej të cilave furnizohet vetëm një pakicë të pasurish, në dëm të shumicës së popujve të tokës-kanë krijuar, dhe vazhdojnë ta bëjnë, sasi të mëdha të sëmurësh, nevojtarësh dhe të vdekurish, duke provokuar kriza vdekjeprurëse prej të cilave janë viktime vende të ndryshme, pavarësisht pasurive natyrore dhe risurseve të breznive të reja që i karakterizojnë. Përballë krizave të tilla, që bëjnë të vdesin nga uria miliona fëmijë, tashmë të katandisur në skelete njerëzorë- për arsye të varfërisë dhe të urisë, mbretëron një heshtje ndërkombëtare e papranueshme.

Në lidhje me këtë, del në pah se sa thelbësore është familja, si bërthamë themelore e shoqërisë dhe e njerëzimit, për të nxjerrë në dritë disa bij, për t'u kujdesur për ta, për t'i edukuar, për t'u dhënë atyre një moral të fortë dhe një mbrojtje familjare. Sulmimi i institucionit familjar, duke e përcëmuar ose duke dyshuar për rëndësinë e rolit të tij, përbën një prej të këqijave më të rrezikshme të epokës sonë.

Dëshmojmë edhe rëndësinë e rizgimit të ndjenjës fetare dhe të rëndësisë për ta gjallëruar në zemrat e breznive të reja, nëpërmjet edukimit të shëndoshë dhe përputhjes me vlerat morale dhe me mësimet e drejta fetare, për të përballuar prirjet individualistike, egoistike, konfliktuale,

radikalizmin dhe ekstremizmin e verbër në të gjitha format dhe manifestimet e tij.

Objektivi i parë dhe më i rëndësishëm i feve është ai për të besuar në Hyjin, për Ta nderuar dhe për të thirrur të gjithë njerëzit që të besojnë se ky univers varet nga një Hyj që e qeveris, është Krijuesi që na ka formuar me Urtinë e Tij hyjnore dhe na ka dhënë dhuratën e jetës për ta ruajtur. Një dhuratë që askush nuk ka të drejtë ta heqë, ta kërcënojë ose ta manipulojë sipas kënaqësisë së vet, madje, të gjithë duhet ta ruajnë një dhuratë të tillë të jetës nga fillimi i saj deri në vdekjen e saj natyrore. Prandaj, dënojmë të gjitha praktikën që kërcënojnë jetën si genocidet, aktet terroriste, dyndjet e detyruara, trafikun e organeve njerëzore, abortet dhe eutanazinë dhe politikën që mbështesin gjithë këtë.

Gjithashtu deklarojmë me vendosmëri se fetë nuk nxisin kurrë për luftë dhe nuk nxisin ndjenja urrejtjeje, armiqësie, ekstremizmi, as nuk ftojnë ndaj dhunës apo ndaj derdhjes së gjakut. Këto fatkeqësi janë fryt i shtrembërimit të mësimave fetare, të përdorimit politik të feve dhe edhe të interpretimeve të grupeve të njerëzve të fesë që kanë abuzuar - në disa faza të historisë - me ndikimin e ndjenjës fetare në zemrat e njerëzve për t'i çuar në kryerjen e asaj që nuk ka aspak të bëjë me të vërtetën e fesë, për të realizuar qëllime politike dhe ekonomike që janë tokësorë dhe miopë. Për këtë ne iu kërkojmë të gjithëve të pushojnë së instrumentalizuarit fetë për t'i nxitur ndaj urrejtjes, ndaj dhunës, ndaj ekstremizmit dhe fanatizmit të verbër e të pushojnë së përdoruri emrin e Hyjit për të justifikuar veprat e vrasjeve, të mërgimit, të terrorizmit e të shtypjes.

E kërkojmë për besimin tonë të përbashkët në Hyjin, që nuk i ka krijuar njerëzit që të vriten apo që të ndeshen mes tyre dhe as për t'u torturuar apo për vujtëruar në jetën e tyre e në ekzistencën e tyre. Në fakt, Hyji, i Gjithëpushtetshmi, nuk ka nevojë që të jetë i mbrojtur nga askush dhe nuk do që emri i Tij të jetë i përdorur për të terrorizuar njerëzit.

Ky Dokument, në pajtim me Dokumentet Ndërkombëtare të mëparshme, që kanë nënvizuar rëndësinë e rolit të feve në ndërtimin e paqes botërore, dëshmon si në vijim:

- Bindjen e fortë se mësimet e vërteta të feve ftojnë që të qëndrojmë të kapur me vlerat e paqes; të mbështesim vlerat e njohjes së ndërsjellë, të vëllazërisë njerëzore dhe të bashkëjetesës së përbashkët, të rivendoset dija, drejtësia dhe dashuria dhe të rizgohet ndjenja e religjiozitetit mes të rinjve, për të mbrojtur brezat e rinj nga zotërimi i mendimit materialist, nga rreziku i politikave të lakmisë së fitimit të tepruar dhe të indiferencës, të bazuara mbi ligjin e forcës dhe jo mbi forcën e ligjit.

- Liria është e drejta e çdo personi: secili gëzon lirinë e besimit, të mendimit, të shprehjes dhe të veprimt. Pluralizmi dhe ndryshueshmëria e fesë, e ngjyrës, e seksit, e racës dhe e gjuhës janë një vullnet i urtë hyjnor, me të

cilin Hyji ka krijuar qeniet njerëzore. Kjo Urti hyjnore është origjina nga ku vjen e drejta për lirinë e besimit e për lirinë për të qenë ndryshe. Për këtë dënohet fakti për të detyruar njerëzit që të bashkohen me njëfarë feje apo me njëfarë kulture, ashtu edhe imponimi i një stili qytetërimi që të tjerët nuk e pranojnë.

- Drejtësia e bazuar mbi mëshirën është udha për ta përshkuar që të arrihet një jetë dinjitoze për të cilën ka të drejtë çdo qenie njerëzore.

- Dialogu, mirëkuptimi, përhapja e kulturës së tolerancës, e pranimit të tjetrit dhe e bashkëjetesës mes qenieve njerëzore do të mund të kontribuonte në mënyrë të dukshme për të zvogëluar shumë probleme ekonomike, shoqërore, politike dhe mjedisore që sulmojnë pjesën më të madhe të gjinisë njerëzore.

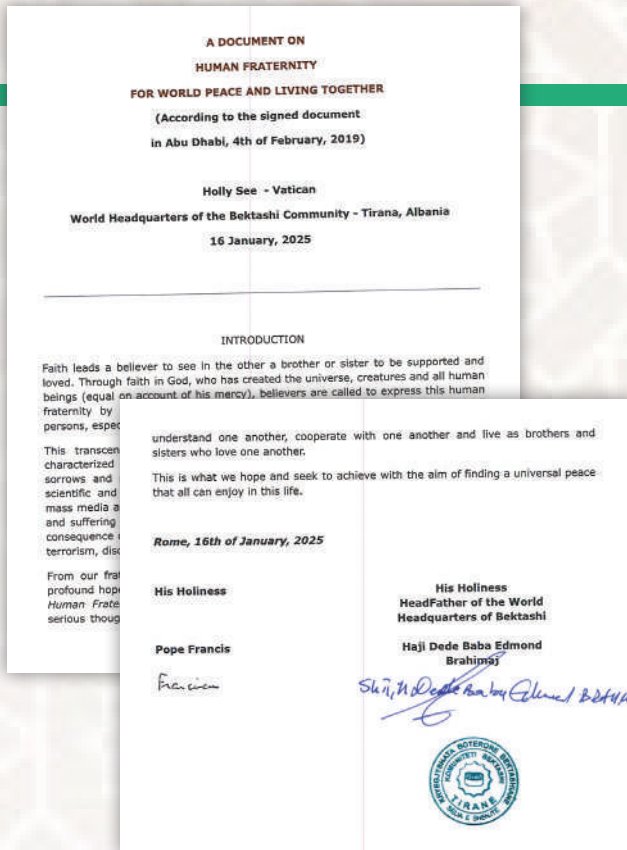
- Dialogu mes besimtarëve do të thotë të takohesh në hapësirën e pakufi të vlerave shpirtërore, njerëzore dhe shoqërore të përbashkëta, e të investohet kjo në përhapjen e virtyeteve më të larta morale, të nxitura nga fetë; do të thotë edhe të shmangim diskutime të kota.

- Mbrojtja e vendeve të kultit - tempuj, kisha dhe xhami është një detyrë e garantuar nga fetë, nga vlerat njerëzore, nga ligjet dhe nga konventat ndërkombëtare. Çdo tentativë për të sulmuar vendet e kultit apo për t'i kërcënuar nëpërmjet atentateve apo shpërthimeve ose shkatërrimeve është një devijim nga mësimet e feve, por edhe një dhunim i qartë i të drejtës ndërkombëtare.

- Terrorizmi i urreyer që kërcënon sigurinë e personave, qoftë në Lindje qoftë në Perëndim, qoftë në Veri qoftë në Jug, duke shpërndarë panik, terror dhe pesimizëm nuk vjen nga feja - megjithëse terroristët e instrumentalizojnë por vjen nga interpretime të grumbulluara të gabuara të teksteve fetare, nga politikën e urisë, të varfërisë, të padrejtësisë, të shtypjes, të arrogancës; për këtë është e nevojshme të ndërpritet mbështetja e lëvizjeve terroriste nëpërmjet furnizimit me para, me armë, me plane apo justifikime dhe edhe mbulimi mediatic, dhe të konsiderohen të gjitha këto si krime ndërkombëtare që kërcënojnë sigurinë dhe paqen botërore. Nevojitet të dënojmë një terrorizëm të tillë në të gjitha format dhe shfaqjet e tij.

- Koncepti i qytetarisë bazohet mbi barazinë e të drejtave dhe të detyrave nën hijen e të cilit të gjithë gëzojnë drejtësinë. Për këtë është e nevojshme të angazhohemi për të vendosur në shoqëritë tona konceptin e qytetarisë së plotë e të mohojmë përdorimin diskriminues të termit pakicë, që mbart në vete farat e të ndierit të izoluar dhe të inferioritetit; ai përgatit terrenin ndaj armiqësisë dhe përçarjes dhe iu heq arritjet dhe të drejtat fetare e civile të disa qytetarëve duke i diskriminuar.

- Raporti mes Perëndimit dhe Lindjes është një nevojë e ndërsjellë e padiskutueshme, që nuk mund të zëvendësohet as nuk mund të lihet pas dore, në mënyrë që të dy të mund të pasurohen në mënyrë të ndërsjellë me qytetërimin e tjetrit, nëpërmjet shkëmbimit dhe dialogut të

kulturave. Perëndimi do të mund të gjente në qytetërimin e Lindjes masa për disa sëmundje të tij shpirtërore e fetare të shkaktuara nga sundimi i materializmit. Dhe Lindja do të mund të gjente në qytetërimin e Perëndimit shumë elemente që mund ta ndihmojnë që të shpëtojë nga dobësia, nga ndarja, nga konflikti dhe nga rënia shkencore, teknike dhe kulturore. Është e rëndësishme t'u japësh vëmendje ndryshimeve fetare, kulturore dhe historike që janë një përbërës thelbësor në formimin e personalitetit, të kulturës dhe të qytetërimit lindor; dhe është e rëndësishme të përforcohen të drejtat njerëzore të përgjithshme dhe të përbashkëta, që të kontribuohet në garantimin e një jete dinjitoze për të gjithë njerëzit në Lindje dhe në Perëndim, duke iu shmangur përdorimit të politikës me dy masa.

- Është një nevojë e domosdoshme të njihet e drejta e gruas për mësim, për punë, për të ushtruar të drejtat e saj politike. Përveç kësaj, duhet të punohet për ta liruar nga presionet historike dhe shoqërore që janë kundër parimeve të besimit vetjak dhe të dinjitetit vetjak. Është e nevojshme edhe të mbrohet nga shfrytëzimi seksual dhe nga të trajtuarit si mall ose si mjet kënaqësie apo përfitimi ekonomik. Për këtë duhet të ndalohen të gjitha praktikatat çnjerëzore dhe zakonet vulgare që e përvuajtërojnë dinjitetin e gruas e të punohet për të modifikuar ligjet që u ndalojnë grave të gëzojnë plotësisht të drejtat e veta.

- Mbrojtja e të drejtave themelore të fëmijëve për t'u rritur në një mjedis familjar, për t'u ushqyer, për t'u edukuar dhe për asistencë është një detyrë e familjes dhe e shoqërisë. Të drejta të tilla duhet të jenë të garantuara e të mbrojtura, që të mos mungojnë dhe të mos u mohohen asnjë fëmijë

në asnjë pjesë të botës. Nevojitet të dënohet çdo praktikë që dhunon dinjitetin e fëmijëve ose të drejtat e tyre. Është gjithashtu e rëndësishme të vigjilohet kundër rreziqeve ndaj të cilave ata janë të ekspozuar në mënyrë të veçantë në ambientin dixhital dhe të konsiderohet si krim trafiku i pafajësisë së tyre dhe çdo dhunim i fëmijërisë së tyre.

- Mbrojtja e të drejtave të të moshuarve, e të dobtëve, e të paafërve dhe i të shtypurve është një nevojë fetare dhe sociale që duhet garantuar dhe mbrojtur nëpërmjet legjislativëve të forta dhe zbatimit të konventave ndërkombëtare lidhur me këtë.

Për këtë qëllim, Kisha Katolike dhe Kryegjyshata Botërore Bektashiane, nëpërmjet bashkëpunimit të përbashkët, shpallin dhe premtojnë se do ta çojnë këtë dokument tek autoritetet, tek liderët që kanë ndikim, tek njerëzit e besimit në të gjithë botën, tek organizatat rajonale dhe ndërkombëtare kompetentë, tek organizatat e shoqërisë civile, tek institucionet fetare dhe liderët e mendimit; dhe të angazhohemi në përhapjen e parimeve të kësaj Deklarate në të gjitha nivelet rajonale e ndërkombëtare, duke nxitur që të përkthehen në politika, vendime, tekste legjislativë, programe studimi dhe materiale komunikimi.

Kryegjyshata Botërore Bektashiane dhe Kisha Katolike kërkojnë që ky Dokument të bëhet objekt kërkimi dhe reflektimi në të gjitha shkollat, në universitete dhe në institutet e edukimit e të formimit, me qëllim që të kontribuohet për të krijuar breza të rinj që të sjellin të mirën dhe paqen dhe të mbrojnë kudo të drejtën e të shtypurve dhe të prapambeturve.

Në përfundim urojmë që:

Kjo Deklaratë të jetë një ftesë për pajtimin dhe vëllazërinë midis të gjithë besimtarëve, madje mes besimtarëve dhe jobesimtarëve, dhe mes të gjithë personave me vullnet të mirë;

të jetë një thirrje për çdo ndërgjegje të gjallë që të kundërshtojë dhunën e shëmtuar dhe ekstremizmin e verbër; të jetë thirrje për atë që do vlerat e tolerancës dhe të vëllazërisë, të premtuara dhe të inkurajuar nga fetë; të jetë një dëshmi e madhësisë së besimit në Hyjin që njëson zemrat e ndara dhe lartëson shpirtin njerëzor; të jetë një simbol i përqafimit mes Lindjes dhe Perëndimit, mes Veriut dhe Jugut e mes të gjithë atyre që besojnë se Hyji na ka krijuar për të na njohur, për të bashkëpunuar mes nesh e për të jetuar si vëllezër që duhen.

Kjo është ajo që shpresojmë dhe përipiqemi të realizojmë, me qëllim që të arrijmë një paqe universale nga e cila të gëzojnë të gjithë njerëzit në këtë jetë.

Vatikan 16 janar 2025

Shenjtëria e Tij
Papa Francesku

Kryegjyshi Botëror Bektashian
Haxhi Dede Baba, Edmond Brahimaj

Përgatiti: SHELDA AGARAJ-JANO

Kalendari 2025

1446-1447 hixhri

Zgjedhja e Kryegjyshit Botëror Bektashian
nga Këshilli Gjyeshëror,
Hashi Dede Baba, Edmond Brahmaj, 11 qershor 2011

JANAR 2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

2 janar - Nëntë e Mërkurë.
3 janar - Nëntë e Enjte.
4 janar - Nëntë e Premte.
5 janar - Nëntë e Shtunë.
6 janar - Nëntë e Diellë.
7 janar - Nëntë e Martë.
8 janar - Nëntë e Mërkurë.
9 janar - Nëntë e Enjte.
10 janar - Nëntë e Premte.
11 janar - Nëntë e Shtunë.
12 janar - Nëntë e Diellë.
13 janar - Nëntë e Martë.
14 janar - Nëntë e Mërkurë.
15 janar - Nëntë e Enjte.
16 janar - Nëntë e Premte.
17 janar - Nëntë e Shtunë.
18 janar - Nëntë e Diellë.
19 janar - Nëntë e Martë.
20 janar - Nëntë e Mërkurë.
21 janar - Nëntë e Enjte.
22 janar - Nëntë e Premte.
23 janar - Nëntë e Shtunë.
24 janar - Nëntë e Diellë.
25 janar - Nëntë e Martë.
26 janar - Nëntë e Mërkurë.
27 janar - Nëntë e Enjte.
28 janar - Nëntë e Premte.
29 janar - Nëntë e Shtunë.
30 janar - Nëntë e Diellë.
31 janar - Nëntë e Martë.

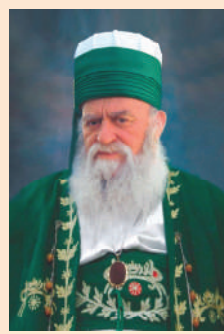
KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Ahmet Myftar Dede
(1916-1980)
Në post 1947-1980

SHKURT
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

1 shkurt - Nëntë e Martë.
2 shkurt - Nëntë e Mërkurë.
3 shkurt - Nëntë e Enjte.
4 shkurt - Nëntë e Premte.
5 shkurt - Nëntë e Shtunë.
6 shkurt - Nëntë e Diellë.
7 shkurt - Nëntë e Martë.
8 shkurt - Nëntë e Mërkurë.
9 shkurt - Nëntë e Enjte.
10 shkurt - Nëntë e Premte.
11 shkurt - Nëntë e Shtunë.
12 shkurt - Nëntë e Diellë.
13 shkurt - Nëntë e Martë.
14 shkurt - Nëntë e Mërkurë.
15 shkurt - Nëntë e Enjte.
16 shkurt - Nëntë e Premte.
17 shkurt - Nëntë e Shtunë.
18 shkurt - Nëntë e Diellë.
19 shkurt - Nëntë e Martë.
20 shkurt - Nëntë e Mërkurë.
21 shkurt - Nëntë e Enjte.
22 shkurt - Nëntë e Premte.
23 shkurt - Nëntë e Shtunë.
24 shkurt - Nëntë e Diellë.
25 shkurt - Nëntë e Martë.
26 shkurt - Nëntë e Mërkurë.
27 shkurt - Nëntë e Enjte.
28 shkurt - Nëntë e Premte.

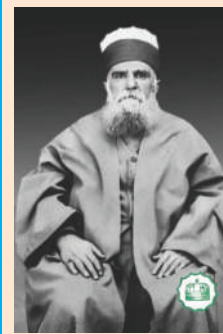
KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Haxhi Dede Reshat Barshi
(1925-2011)
Në post 1991-2011

MARS
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

1 mars - Nëntë e Martë.
2 mars - Nëntë e Mërkurë.
3 mars - Nëntë e Enjte.
4 mars - Nëntë e Premte.
5 mars - Nëntë e Shtunë.
6 mars - Nëntë e Diellë.
7 mars - Nëntë e Martë.
8 mars - Nëntë e Mërkurë.
9 mars - Nëntë e Enjte.
10 mars - Nëntë e Premte.
11 mars - Nëntë e Shtunë.
12 mars - Nëntë e Diellë.
13 mars - Nëntë e Martë.
14 mars - Nëntë e Mërkurë.
15 mars - Nëntë e Enjte.
16 mars - Nëntë e Premte.
17 mars - Nëntë e Shtunë.
18 mars - Nëntë e Diellë.
19 mars - Nëntë e Martë.
20 mars - Nëntë e Mërkurë.
21 mars - Nëntë e Enjte.
22 mars - Nëntë e Premte.
23 mars - Nëntë e Shtunë.
24 mars - Nëntë e Diellë.
25 mars - Nëntë e Martë.
26 mars - Nëntë e Mërkurë.
27 mars - Nëntë e Enjte.
28 mars - Nëntë e Premte.
29 mars - Nëntë e Shtunë.
30 mars - Nëntë e Diellë.

KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Kamber Ali Dede
(1870-1950)
Në post 1944-1945

PRILL 2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

1 prill - Nëntë e Martë.
2 prill - Nëntë e Mërkurë.
3 prill - Nëntë e Enjte.
4 prill - Nëntë e Premte.
5 prill - Nëntë e Shtunë.
6 prill - Nëntë e Diellë.
7 prill - Nëntë e Martë.
8 prill - Nëntë e Mërkurë.
9 prill - Nëntë e Enjte.
10 prill - Nëntë e Premte.
11 prill - Nëntë e Shtunë.
12 prill - Nëntë e Diellë.
13 prill - Nëntë e Martë.
14 prill - Nëntë e Mërkurë.
15 prill - Nëntë e Enjte.
16 prill - Nëntë e Premte.
17 prill - Nëntë e Shtunë.
18 prill - Nëntë e Diellë.
19 prill - Nëntë e Martë.
20 prill - Nëntë e Mërkurë.
21 prill - Nëntë e Enjte.
22 prill - Nëntë e Premte.
23 prill - Nëntë e Shtunë.
24 prill - Nëntë e Diellë.
25 prill - Nëntë e Martë.
26 prill - Nëntë e Mërkurë.
27 prill - Nëntë e Enjte.
28 prill - Nëntë e Premte.
29 prill - Nëntë e Shtunë.
30 prill - Nëntë e Diellë.

KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Baba Rexhep Beqiri
(1901-1995)

MAJ
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

1 maj - Nëntë e Martë.
2 maj - Nëntë e Mërkurë.
3 maj - Nëntë e Enjte.
4 maj - Nëntë e Premte.
5 maj - Nëntë e Shtunë.
6 maj - Nëntë e Diellë.
7 maj - Nëntë e Martë.
8 maj - Nëntë e Mërkurë.
9 maj - Nëntë e Enjte.
10 maj - Nëntë e Premte.
11 maj - Nëntë e Shtunë.
12 maj - Nëntë e Diellë.
13 maj - Nëntë e Martë.
14 maj - Nëntë e Mërkurë.
15 maj - Nëntë e Enjte.
16 maj - Nëntë e Premte.
17 maj - Nëntë e Shtunë.
18 maj - Nëntë e Diellë.
19 maj - Nëntë e Martë.
20 maj - Nëntë e Mërkurë.
21 maj - Nëntë e Enjte.
22 maj - Nëntë e Premte.
23 maj - Nëntë e Shtunë.
24 maj - Nëntë e Diellë.
25 maj - Nëntë e Martë.
26 maj - Nëntë e Mërkurë.
27 maj - Nëntë e Enjte.
28 maj - Nëntë e Premte.
29 maj - Nëntë e Shtunë.
30 maj - Nëntë e Diellë.
31 maj - Nëntë e Martë.

KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Abbas Hilmi Dede
(1887-1947)
Në post 1944-1947

QERSHOR
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29

1 qershor - Nëntë e Martë.
2 qershor - Nëntë e Mërkurë.
3 qershor - Nëntë e Enjte.
4 qershor - Nëntë e Premte.
5 qershor - Nëntë e Shtunë.
6 qershor - Nëntë e Diellë.
7 qershor - Nëntë e Martë.
8 qershor - Nëntë e Mërkurë.
9 qershor - Nëntë e Enjte.
10 qershor - Nëntë e Premte.
11 qershor - Nëntë e Shtunë.
12 qershor - Nëntë e Diellë.
13 qershor - Nëntë e Martë.
14 qershor - Nëntë e Mërkurë.
15 qershor - Nëntë e Enjte.
16 qershor - Nëntë e Premte.
17 qershor - Nëntë e Shtunë.
18 qershor - Nëntë e Diellë.
19 qershor - Nëntë e Martë.
20 qershor - Nëntë e Mërkurë.
21 qershor - Nëntë e Enjte.
22 qershor - Nëntë e Premte.
23 qershor - Nëntë e Shtunë.
24 qershor - Nëntë e Diellë.
25 qershor - Nëntë e Martë.
26 qershor - Nëntë e Mërkurë.
27 qershor - Nëntë e Enjte.
28 qershor - Nëntë e Premte.
29 qershor - Nëntë e Shtunë.
30 qershor - Nëntë e Diellë.

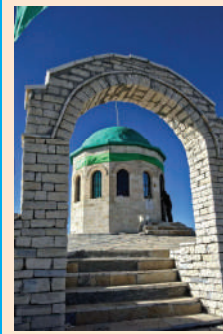
KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Haxhi Dede Baba,
Edmond Brahmaj
(19 maj 1959)
Në post 2011
e në vijim.

KORRIK
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27

1 korrik - Nëntë e Martë.
2 korrik - Nëntë e Mërkurë.
3 korrik - Nëntë e Enjte.
4 korrik - Nëntë e Premte.
5 korrik - Nëntë e Shtunë.
6 korrik - Nëntë e Diellë.
7 korrik - Nëntë e Martë.
8 korrik - Nëntë e Mërkurë.
9 korrik - Nëntë e Enjte.
10 korrik - Nëntë e Premte.
11 korrik - Nëntë e Shtunë.
12 korrik - Nëntë e Diellë.
13 korrik - Nëntë e Martë.
14 korrik - Nëntë e Mërkurë.
15 korrik - Nëntë e Enjte.
16 korrik - Nëntë e Premte.
17 korrik - Nëntë e Shtunë.
18 korrik - Nëntë e Diellë.
19 korrik - Nëntë e Martë.
20 korrik - Nëntë e Mërkurë.
21 korrik - Nëntë e Enjte.
22 korrik - Nëntë e Premte.
23 korrik - Nëntë e Shtunë.
24 korrik - Nëntë e Diellë.
25 korrik - Nëntë e Martë.
26 korrik - Nëntë e Mërkurë.
27 korrik - Nëntë e Enjte.
28 korrik - Nëntë e Premte.
29 korrik - Nëntë e Shtunë.
30 korrik - Nëntë e Diellë.

KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Tyrbja e Abbas Aliut
në Temorr

GUSHT
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

1 gusht - Nëntë e Martë.
2 gusht - Nëntë e Mërkurë.
3 gusht - Nëntë e Enjte.
4 gusht - Nëntë e Premte.
5 gusht - Nëntë e Shtunë.
6 gusht - Nëntë e Diellë.
7 gusht - Nëntë e Martë.
8 gusht - Nëntë e Mërkurë.
9 gusht - Nëntë e Enjte.
10 gusht - Nëntë e Premte.
11 gusht - Nëntë e Shtunë.
12 gusht - Nëntë e Diellë.
13 gusht - Nëntë e Martë.
14 gusht - Nëntë e Mërkurë.
15 gusht - Nëntë e Enjte.
16 gusht - Nëntë e Premte.
17 gusht - Nëntë e Shtunë.
18 gusht - Nëntë e Diellë.
19 gusht - Nëntë e Martë.
20 gusht - Nëntë e Mërkurë.
21 gusht - Nëntë e Enjte.
22 gusht - Nëntë e Premte.
23 gusht - Nëntë e Shtunë.
24 gusht - Nëntë e Diellë.
25 gusht - Nëntë e Martë.
26 gusht - Nëntë e Mërkurë.
27 gusht - Nëntë e Enjte.
28 gusht - Nëntë e Premte.
29 gusht - Nëntë e Shtunë.
30 gusht - Nëntë e Diellë.
31 gusht - Nëntë e Martë.

KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Xhafer Sadik Dede
(1874-1945)
Në post 1945-1945

SHTATOR
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

1 shtator - Nëntë e Martë.
2 shtator - Nëntë e Mërkurë.
3 shtator - Nëntë e Enjte.
4 shtator - Nëntë e Premte.
5 shtator - Nëntë e Shtunë.
6 shtator - Nëntë e Diellë.
7 shtator - Nëntë e Martë.
8 shtator - Nëntë e Mërkurë.
9 shtator - Nëntë e Enjte.
10 shtator - Nëntë e Premte.
11 shtator - Nëntë e Shtunë.
12 shtator - Nëntë e Diellë.
13 shtator - Nëntë e Martë.
14 shtator - Nëntë e Mërkurë.
15 shtator - Nëntë e Enjte.
16 shtator - Nëntë e Premte.
17 shtator - Nëntë e Shtunë.
18 shtator - Nëntë e Diellë.
19 shtator - Nëntë e Martë.
20 shtator - Nëntë e Mërkurë.
21 shtator - Nëntë e Enjte.
22 shtator - Nëntë e Premte.
23 shtator - Nëntë e Shtunë.
24 shtator - Nëntë e Diellë.
25 shtator - Nëntë e Martë.
26 shtator - Nëntë e Mërkurë.
27 shtator - Nëntë e Enjte.
28 shtator - Nëntë e Premte.

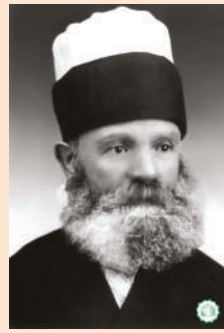
KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Naderim për Naim Frashërin,
125-vjetori i kalimit nga jeta, 25 Maj 1844-20 Tetor 1900

TETOR
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

1 tetor - Nëntë e Martë.
2 tetor - Nëntë e Mërkurë.
3 tetor - Nëntë e Enjte.
4 tetor - Nëntë e Premte.
5 tetor - Nëntë e Shtunë.
6 tetor - Nëntë e Diellë.
7 tetor - Nëntë e Martë.
8 tetor - Nëntë e Mërkurë.
9 tetor - Nëntë e Enjte.
10 tetor - Nëntë e Premte.
11 tetor - Nëntë e Shtunë.
12 tetor - Nëntë e Diellë.
13 tetor - Nëntë e Martë.
14 tetor - Nëntë e Mërkurë.
15 tetor - Nëntë e Enjte.
16 tetor - Nëntë e Premte.
17 tetor - Nëntë e Shtunë.
18 tetor - Nëntë e Diellë.
19 tetor - Nëntë e Martë.
20 tetor - Nëntë e Mërkurë.
21 tetor - Nëntë e Enjte.
22 tetor - Nëntë e Premte.
23 tetor - Nëntë e Shtunë.
24 tetor - Nëntë e Diellë.
25 tetor - Nëntë e Martë.
26 tetor - Nëntë e Mërkurë.
27 tetor - Nëntë e Enjte.
28 tetor - Nëntë e Premte.
29 tetor - Nëntë e Shtunë.
30 tetor - Nëntë e Diellë.
31 tetor - Nëntë e Martë.

KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Sali Niaz Dede
(1874-1941)
Në post 1915-1941

NËNTOR
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

1 nëntor - Nëntë e Martë.
2 nëntor - Nëntë e Mërkurë.
3 nëntor - Nëntë e Enjte.
4 nëntor - Nëntë e Premte.
5 nëntor - Nëntë e Shtunë.
6 nëntor - Nëntë e Diellë.
7 nëntor - Nëntë e Martë.
8 nëntor - Nëntë e Mërkurë.
9 nëntor - Nëntë e Enjte.
10 nëntor - Nëntë e Premte.
11 nëntor - Nëntë e Shtunë.
12 nëntor - Nëntë e Diellë.
13 nëntor - Nëntë e Martë.
14 nëntor - Nëntë e Mërkurë.
15 nëntor - Nëntë e Enjte.
16 nëntor - Nëntë e Premte.
17 nëntor - Nëntë e Shtunë.
18 nëntor - Nëntë e Diellë.
19 nëntor - Nëntë e Martë.
20 nëntor - Nëntë e Mërkurë.
21 nëntor - Nëntë e Enjte.
22 nëntor - Nëntë e Premte.
23 nëntor - Nëntë e Shtunë.
24 nëntor - Nëntë e Diellë.
25 nëntor - Nëntë e Martë.
26 nëntor - Nëntë e Mërkurë.
27 nëntor - Nëntë e Enjte.
28 nëntor - Nëntë e Premte.
29 nëntor - Nëntë e Shtunë.
30 nëntor - Nëntë e Diellë.

KRYEGJYSHATA
BOTËRORE BËKTASHIANE
Salla e Shëngjës

Ali Riza Dede
(1874-1944)
Në post 1914-1944

DHJETOR
2025

e hënë	e martë	e mërkurë	e enjte	e premte	e shtunë	e diellë
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

1 dhjetor - Nëntë e Martë.
2 dhjetor - Nëntë e Mërkurë.
3 dhjetor - Nëntë e Enjte.
4 dhjetor - Nëntë e Premte.
5 dhjetor - Nëntë e Shtunë.
6 dhjetor - Nëntë e Diellë.
7 dhjetor - Nëntë e Martë.
8 dhjetor - Nëntë e Mërkurë.
9 dhjetor - Nëntë e Enjte.
10 dhjetor - Nëntë e Premte.
11 dhjetor - Nëntë e Shtunë.
12 dhjetor - Nëntë e Diellë.
13 dhjetor - Nëntë e Martë.
14 dhjetor - Nëntë e Mërkurë.
15 dhjetor - Nëntë e Enjte.
16 dhjetor - Nëntë e Premte.
17 dhjetor - Nëntë e Shtunë.
18 dhjetor - Nëntë e Diellë.
19 dhjetor - Nëntë e Martë.
20 dhjetor - Nëntë e Mërkurë.
21 dhjetor - Nëntë e Enjte.
22 dhjetor - Nëntë e Premte.
23 dhjetor - Nëntë e Shtunë.
24 dhjetor - Nëntë e Diellë.
25 dhjetor - Nëntë e Martë.
26 dhjetor - Nëntë e Mërkurë.
27 dhjetor - Nëntë e Enjte.
28 dhjetor - Nëntë e Premte.
29 dhjetor - Nëntë e Shtunë.
30 dhjetor - Nëntë e Diellë.